تعظيم الله تعالى وحكم شاتمه

الشيخ عبدالعزيز بن مرزوق الطريفي فك الله أسره

اللّٰه ތަޢާލާ ޢިއްޒަތްތެރި ކުރުމާއި
އެކަލާނގެއަށް ފުރައްސާރަ ކުރާ މީހާގެ ޙުކުމް

ލިޔުއްވީ: އައްޝައިޚް އަބްދުލް-ޢަޒީޒް ބިން މަރްޒޫޤް އައް-ޠަރީފީ

فك الله أسره

أبو المرقال الكتبي

ތަރުޖަމާކުރީ: އަބޫ-މިރްޤާލް އަލް-ކުތުބީ

مركز الميزان
މަރުކަޒު މީޒާން

مركز الميزان

މަރުކަޒުލް މީޒާން

ފުރަތަމަ ޗާޕު

ޖުމާދަލް އޫލާ 1441ހ / ޖަނަވަރީ 2020މ

بسم الله الرحمن الرحيم

މުއައްލިފުގެ ކުރު ތަޢާރުފު

އައްޝައިޚް ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ބިން މަރްޒޫގު އައްޠަރީފީއެވެ. އުފަންވެވަޑައިގަތީ ހިޖުރައިން 1396 ވަނަ އަހަރު (1976) ގައި ކުވައިތުގައެވެ. ޢާއިލާއާއިއެކު އުޅެބޮޑުވީ ސުޢޫދީ ޢަރަބިއްޔާގައެވެ.

ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރެއްވީ ރިޔާޟުގެ ޖާމިޢަތުލް އިމާމުގެ ކުއްލިއްޔަތުއް ޝަރީޢާއިންނެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު އިލްމީ ބާރުލަމާނުގެ ގޮތުގައި މަސައްކަތްކޮށްދެއްވިއެވެ.

ޝައިޚު ކުޑައިރުގައި ޤުރްއާން ދަސްކުރައްވާ އިލްމީ ދަރުސްތަކަށް ޙާޟިރުވާން ފެއްޓެވިއެވެ. އެގޮތުން ޤުރްއާން ހިފްޡުކުރައްވާ، ދެން އުމުރުން 18 އަހަރުގެ ކުރިން 'އަލްބައިޤޫނިއްޔާ' އާއި، 'ކިތާބުއްތައުޙީދު' އާއި، 'ކަޝްފުއްޝުބުހާތު' އާއި، 'އައްރަޙަބިއްޔާ' އާއި، 'އަލްއުޞޫލުއް ޘަލާޘާ' އާއި، 'ބުލޫޣުލް މަރާމް' އާއި، އަދިވެސް އެތަކެއް މަތުނުތައް ހިފްޡުކުރެއްވިއެވެ. އަދި އުމުރުން ފަނަރަ އަހަރުގައި 'ތަފްސީރު އިބްނު ކަޘީރު' އާއި، އިބްނު ޢަބްދުލް ބައްރުގެ 'އިސްތިޛްކާރު' އާއި، 'އަލްމުޙައްލާ' އާއި، އެފަދަ ބޮޑެތި ފޮތްތަކެއް ހިފްޡުކުރެއްވިއެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު ޞަޙީޙާއި ސުނަންތަކާއި، މުސްނަދުތަކާއި، ޝަރަޙާއި، އިލްމާއި، އަދަބާއި ފަންނުތަކުގެ އެތައް ފޮތްތައް ތަކުރާރުކުރެއްވި ހިސާބުން ކުރައްވާފައިވެއެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު އުމުރުން 18 އަހަރުގައި ސަފަރުކުރައްވާ ޢިރާޤާއި، ޝާމާއި، މިޞްރާއި، އަދި ސުނަނު އަބީ ދާވޫދާއި އަދި ބާކީ ބައެއް ފޮތްތައް ކިޔަވައިދެއްވާ މަސައްކަތުގައި މަޝްޣޫލުވެވަޑައިގަތެވެ.

އެބޭފުޅާ އެބައެއްގެ ގޮތުގައި ޢިލްމު ހާޞިލުކުރެއްވި ޝައިޚުންގެ ތެރޭގައި: ޝައިޚު އިބްނު ބާޒު، ޢަބްދުއްރަޙްމާން ބިން ނާޞިރު އަލްބައްރާކު، މުޙައްމަދު ޢަބްދު الله އައްތުވައިޖިރީ، ބަސަން އަލްއިބްރާހީމް، ޞާލިޙް އަލްމުޙައިސިނުލްޢުބައިދީ، ޢަބްދު الله ބިން ޣުދައްޔާން، ޞާލިޙު އާލުއްޝައިޚާއި އެހެނިހެން ބޭފުޅުން ހިމެނެއެވެ.

އަދި މިޞްރާއި މަޣްރިބާއި، ހިންދުކުރަހާއި، ތޫނިސްއާއި ޝާމްއާއި އަދިވެސް އެތަކެއް ބިންތަކަށް ޝައިޚު ދަތުރުކުރެއްވިއެވެ.

ޝައިޚު ޙާއްޖުންގެ ތެރޭގައި މަޝްހޫރުވެގެންދިޔައީ އަޚްލާޤުކުރެއްވުމުގެ ހިތްޕުޅުގެ ވަރުގަދަކަމާއި، ބަރިޔާގެ ސަނަދާއި އިޚްލާޞާއި ފުދުނުގެ އިލްމު ޢަމަލުކުރެއްވުމުގައެވެ. އުޅުއްވުން ޝައިޚުވަނީ ބަރިޔާ ޚާއްޞަކޮށް ސަނަދާއި މަތިންނާއި އޭލާ އަދި އިޚްތިލާފުތަކާއި، ރިވާޔަތުގެ ބަޔާނުކޮށްދެއްވުމުގައި ފުރިހަމަކަމުން ބުނެދެއްވުމާއި އިޖާޒާތައް ދެއްވުމުގައެވެ. އަދި ޝައިޚުގެ ޙަދީޘްކިޔަވައިދެއްވާ ބަރިޔާއް ހިނގުރުވާ ހުނަގޯނުދީ އޭބަރިޔާގެ ސަލުފުކުރެއްވި ސަނަދުވަރާއި ޖިސްމުވުމަކާއި އިއްޔާއް ބަހާއިޖާނީ ޚާއްޞަކޮށްދިނުން ފިޤްހުއިލްމުގައި ޚާއްޞަކަމެކެވެ. އަދި ބަރިޔާ އިހްސާނުގައި ޝައިޚުގެ މަޖުލިސްތަކަށް ކިޔުގެ މުބާރިކުންގެ މަޖުލިސްތަކެވެ. ޝައިޚު ކޮންމެ ދުވަހަކު 30 އާއި 50 ދެމެދުގެ ޢަދަދަކަށް ބަރިޔާ ހިމެނޭކަށްކުރައްވިއެވެ. އަދި ކޮންމެ ދުވަހަކު 10 ގެ އިރާއި 13 ގެ އިރާއި ދެމެދު ފޮތް ކިޔެއްވުމަށް ހޭދަކުރައްވައެވެ. އަދި ޝައިޚުގެ ކިޔެވިން ރިވާކުރާގޮތަކީ: ޝައިޚު ރޭގަނޑު ނިދިނުކުރައްވައެވެ. އަދި މުޅި ރޭގަނޑު ފޮތް ކިޔަވުމުގައި ހޭދަކުރައްވައެވެ. އަދި ކިޔަން ފެށުމު ނިޔާވުމުން ފުރަތަމަވަރަށްވާކަމުގައިވެއެވެ.

ޝައިޚު ތަޢުލީމުކުރައްވާ ޝަރީޢަތުކުރައްވި ފޮތްތަކުގެ ތެރޭގައި: އިބްނު ޙަޖަރުގެ 'ބުލޫޣުލް މަރާމް' އާއި، 'އިމާމް އިބްނު ކަޘީރު ތަފްސީރު' އާއި، 'ސުނަނުއް ތިރްމިޒީ' އާއި، އިބްނު

ބަތްދިލުވާދީގެ 'އަލްމުހައްރަރު' އާއި، 'ކިފާޔަތުލްއަޚްޔާރު' އާއި، 'ނުޒުހަތުލްމުތްތަޤީން ފިޤްހު' އާއި، ޙާމިލު މުސްތަޤްޞިރު' އާއި، ބަޔާނުލް ބޯރީގެ ކިތާބުގެ ބައިރާބާއި ހަމައެކާއި، އަދިވެސް އެހިރިހެން ފޮތްތައް ހިމެނެއެވެ.

ޝާފިޢީ ހުރައްވާފައިވާ ފޮތްތަކުގެ ތެރޭގައި: 'އައްތަލްޚީޞު ފީ ތަޚްރީޖި އާޙާދީޘި އައްރާފިޢީ އަލްކަބީރު' އާއި، 'ތަޤްރީބު އައްތަހްޛީބު' އާއި، 'ތަހްޛީބު އައްތަހްޛީބު' އާއި، 'ލިސާނުލް މީޒާނު' އާއި، 'ފަތްޙުލްބާރީ ޝަރުޙު ޞަޙީޙިލް ބުޚާރީ' އާއި، 'އަލްއިޞާބަތު ފީ ތަމްޔީޒި އައްޞަޙާބާ' އާއި، 'ބުލޫޣުލް މަރާމް މިން އަދިއްލަތިލް އަޙްކާމް' އާއި، 'އައްދުރަރުލް ކާމިނާ' އާއި، 'އަލްމަޠާލިބުލް ޢާލިޔާ' އާއި، 'ނުޚްބަތުލް ފިކަރު' އާއި، 'ލިސާނު އަލްމީޒާނު' އާއި، 'އަލްމުޢްޖަމު' އާއި، 'ތަޢްޖީލުލް މަންފަޢާ' އާއި، 'ބަޔާނުލް ޢަޤީދާ' އާއި، އަދިވެސް އެހިރިހެން ފޮތްތައް ހިމެނެއެވެ.

ދިރާސާ ކުރެވޭ ސައިންޓިފިކް ފީލްޑްތަކާއި ޓެކްނޮލޮޖީގެ ދާއިރާއިން ފުޅާ ހޭލުންތެރިކަން ގެނައުމުގެ ބޭނުމުގައި ދައުލަތުގެ ފާހަގަކުރެވޭ ޤަނޫނުގައި ވާ މުއައްސަސާތައް ބިނާކުރުމަށް ބޭއްވިފައިވާ ސެމިނާރުގައި ބަޔާންކުރި ގޮތުގެ މަތިން، އަދި އަޤީދާގެ ބައިވެރިވުމުގެ ސިޔާސަތުތަކާއި އެކުލަވާލެވުނު ޤަވާޢިދާއި ހަމައަށް ބެހިގެންވާ ގޮތުން ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ކަންކަމާއި އެއްގޮތަށް ދުނިޔޭގެ އެހެން ބައިތަކާއި ޤައުމުތަކުގައިވެސް މުސްލިމުންގެ ޝަރުޢީ ޤަވާޢިދުތަކާއި ކުރިއެރުން ދިމާވާ އިސްލާމީ ފިޤްހުގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމު ހިފެހެއްޓުމަށް ދިރާސާކުރެވޭ ދާއިރާތައް ކުރިއެރުވުމަށް ފަރުމާކޮށް އެކުލަވާލެވުނު ޤަވާޢިދުތަކުގެ ތެރެއިން، ސުޢޫދީ ޢަރަބިއްޔާގެ ސަރުކާރުން 2011 ވަނަ އަހަރު ތަޢާރަފްކުރެއްވުމުން ގެނައުމުން، ސުޢޫދީ ޢަރަބިއްޔާގެ ޝަރުޢީ ދިރާސާތައް ކުރިއެރުވުމަށް ދިރާސާކުރެވުނެވެ. ދެން އެއީ އޭރު ސުޢޫދީ ޢަރަބިއްޔާގައި ފިޤްހުގެ

މުންކަރާތްތަކަށް ހުޅުވާލުމަށް ދުވަސްވަރުގެ މަރުކަޒު ބަލާ ސަރުކާރުން އެބައިމީހުން ގޮތް ބޭނުމެ

ނުބައިޖެހުނު މުންކަރާތްތަކާއި ދުރުވެގެން ބަސްބުނާ އިލްމުވެރިންނާއި އެންމެން ހަމައެކަނިވެރިކުރުމުގެ

ސިލްސިލާގައި 2016ވަނަ އަހަރުގެ އެޕްރީލް މަހު ޢުޘައިމީންވަނީ ޝައިޚު ހިލާ

ހަމަޖެހުނުވަޑައިގެން. އަދި އަހާ ޖާމިޢާ ޝައިޚު ހުރި ހަމަޖެހިގެންވެއެވެ.

ޝައިޚު ހަމަޖެހިވަޑައިގެން ޝައިޚުގެ ދަރުސްތަކާއި ވަޢުޡުތަކާއި ފަތުވާތަކާއި

ބޭނުންތަކާއި ޙައްޖުގެ މަސައްކަތް ކުރެއްވުމަށް ބޭނުން ފަތުވާ ދެއްވުމުގެ ބޮޑު ގޮތުގެ. އެކަމަށް ޝައިޚު

ހަމަޖެހުނުގެ ކުރިން އެންމެ ވަގުތު ކުޅެލި ބޭފުޅެއްވީ: "ބައިއް އާދިމުން

ހިލާގެ ކާފަރުން ހެވެއްސަން އެކާގެ ދީނުން ބައިއް (ދާރުލްޙަދީޘް) ބަރަނާޅުފުމުން

އެކަފަރުންގެ ޖާމިޢާތުގެ ހުޅުބާކުރުމުން ހައްޤުތަކުވެ. (އަށްނަތޭކަ ސަތޭކަ) އެއްހަހަފަތަކަށް ފަރަޖައިހަމަ

ހަމައާ ދުވަ ޖޫރިގެ ހަޅަފަތް އެބައިމީން ކައިރިކުރަމެވެ. ޤަބިލުވުމުވަނީ

އެއްގަމުގައިއެވެ. އަދި ޖާމިޢާތުކަނު ދަތުރުކުރުމަށްވީ އެއްގަމުގައިއެވެ. ފަހު

އެބައިމީންގެ މަސްޖިދު: 'މިތާ އެބައިމީންގެ މިހާރަކަށް ތަބައްވަމުޖައްމަކު ތާށުދުވެ.'"

الله ތަޢާލާގެ ދީން އުފުލާ އެދީނުގެ ޢިލްމު ފިޔަވަޅުތައް އުނގަންނަވައިދީ، ޙައްޖު

ބަސްބުނު ހުރިހާއިރަކު އަތުރުކަށް ނުބައިކުރަމުން ގިނަކުރުވާއިގެން ބޮޑުވި އިލްމުވެރިން

ހިލާ ހަމަޖެހިގެން އަނިޔާކަށްކަށް އަނިޔާވެރިންގެ ހަޖާކުރައްވާ އެބައިމީންގެ އަނިޔާއިން

އިލްމުވެރިން ސަލާމަތްކުރައްވާ ޙައްޖުގެ ޤަބޫލުކުރައްވާނދެވެ.

މުޤައްދިމާ

الله ތަޢާލާ ޤަދަރުކުރުން އެކަލާނގެ ޝަރުޢުވަރަން ބޮޑުކުރުމަކީ ތަޢުޒީމް ކުރުމެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ބޯލަނބާ ހުރުން އަހުރުން އެކަލާނގެއަށް ޝުކުރުކުރުމެވެ. އަދި އެކަލާނގެ މަނާކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ދުރުވެގެންވާ ވަރަށް އެކަލާނގެއަށް ތަޤްވާވެރިވުމެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ޚަޝްޔަތު ބިރުވެތިވުން ބޮޑުކުރުމެވެ. އެއީ އެކަލާނގެއާއި ގުޅޭ ކަންކަމުގައި ހިތުގެ ބޭނުން ވިސްނުން ބޭނުންކުރުމެވެ.

އެކަލާނގެ ނިޢުމަތްތައް ހުރި ގޮތަށް ދަންނަވާލެއްވުމެވެ. އަދި އެނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރު ކުރުން ބޮޑުކުރެއްވުމެވެ. ޢާޤިލުކަމާއި ދީނުގެ މިންވަރުތަކެއް ހުރިކަމީ އެކަލާނގެ ޝަރީޢަތެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލުންނަށް އެކަލާނގެ ޝަރީޢަތެވެ. އެކަލާނގެ ފޮނުއްވި ބޭކަލުންގެ ޤަދަރު ގަދަކުރުމެވެ. އެކަލާނގެއާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލުން ބަލައިގަތުމުގައިވާ އެއްޗެއް ފޮނުއްވުމެވެ. އެކަލާނގެ ފޮނުއްވި ޤަދަރު ގަދަކުރުމެވެ.

އަދި ހަމައެއާއެކު ނަބިއްޔާ މުޙައްމަދު ބޭކަލު ފާނުގެ الله ﷺ ގެ ސުންނަތާއި ސީރަތާއި ސަލަފުންގެ ތަޢުޒީމް އެއީ ވެސް ޢިބާދަތެކެވެ.

އެއަންނަރު ދަންނައެވެ:

ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ބުއްދީގެ ގޮތުންނާއި ނަޤްލުގެ ގޮތުންނާއިވާ (ނައްސުގެ) ގޮތުން އެނގެ ބޮޑުވެގެންވާ ވާޖިބުތަކުގެ ތެރޭގައި، ހުރިހާ ކާއިނާތެއް އެކަލާނގެ އެއްކައުވަންތަކަމަށް އިޤުރާރުވާ ހެކިތަކުވަންތަ އިންސާނާގެ ނަފްސު ދުނިޔަމުންވެއެވެ. އަދި ކޮންމެ މަޚްލޫޤެއްގެ ނަފްސުގައިވެސް، އިޝާރާތެއް ހައްޤުތަކުގައިވި އިލާހުގެ މަޚްލޫޤާތާއި، އެކަލާނގެ ނަޤްޝުކުރެއްވުމާއި އަޙަދުކުރެއްވުމުގެ މައިގަނޑުން ގާބިލުކަން ބަޔާންކޮށްދޭ އާޔަތްތަކާ އުފެދިގެންވެއެވެ. ފަހެ ކޮންމެ މީހަކުވެސް އަމިއްލަ ނަފްސަށް ބަލައި އިހުސާސްކޮށް ނަފްސަށް ބަލައިލުމަކީ އުފެއްދެވި އެކަލާނގެ ޤުދުރަތުގެ މަތިވެރިކަން އެނގޭނެކަމެވެ.

{وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ.}[1]

މާނައީ: "އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކުގައިވެސްވެއެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން ވިސްނައި ނުބަލަނީ ހެއްޔެވެ؟"

ނޫޙު عليه السلام، އެކަލޭގެފާނުގެ ޤައުމުގެ މީސްތަކުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ:

{مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا . وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا.}[2]

---

[1] الذاريات: 21

[2] نوح: 13،14

މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުން اللہ ގެ މާތްކަމާއި މަތިވެރިކަމަށް އިޢުތިރާފު ނުކުރަނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟ ހަމަކަށަވަރުން، އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން ހެއްދެވީ، ތަފާތު މަރުޙަލާ ތަކަކުންނެވެ."

އިބްނު ޢައްބާސްއާއި މުޖާހިދު ވިދާޅުވިއެވެ:

(مالكم لَا تَرَوْنَ لِله عَظَمَةً.) [3]

މާނައީ: "اللہ އަށް މާތްކަމާއި މަތިވެރިކަންވާކަށް ތިޔަބައިމީހުން ނުދެކެނީ ކީއްވެހެއްޔެވެ."

އަދިވެސް އިބްނު ޢައްބާސް ވިދާޅުވިއެވެ:

(مَا لَكُمْ لَا تُعَظِّمُونَ اللَّهَ حَقَّ عَظَمَتِهِ.) [4]

މާނައީ: "اللہ ތަޢާލާ މަތިވެރިކޮށް މާތްކުރުން ހައްގުވެގެންވާ ވަރަށް ތިޔަބައިމީހުން އެކަލާނގެ މަތިވެރިކޮށް މާތްނުކުރަނީ ކީއްވެހެއްޔެވެ؟"

އެބައިމީހުންގެ ނަފްސުތަކާއި (އެނަފްސުތަކަށް ކަޢުބުތަކި) ތަފާތު މަރުޙަލާތަކާއިމެދު ވިސްނާފިކުރުކުރުމަށް ނޫރުގެ ފާޅު އެބައިމީހުންނަށް ގޮވާލައްވައިއެވެ. އެއީ އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށްވާ އެކަލާނގެ ބައްޓުފުޅު ދުރުގެޓުމަށްކަމެވެ. ފަހެ ނަފްސާއި އެނަފްސުގެ މަރުޙަލާތަކަށް ބަލާ ފިކުރުކުރުމަށް اللہ ތަޢާލާ މަތިވެރިކޮށް އެކަލާނގެ ޤުދުރަތު ދުށުމުގެމަގު ހުދިގެންވާކަމެކެވެ. އެހެންކަމަށްވާނަމަ ދުށްވެ، އެކަލާނގެ ކުރުންގައިވާ، އުޅޭ ބިރުގަތުމާ

އެހެންކަމާ މަޝްރޫޢުންނާއިމެދު ވިސްނާ ބެލުން އަދިވާނީ ކިހިނެއްކަންހެއްތޯ! މިސްރަކުން ﷲ ގެ މަތިވެރިކަމާއި މަތިކަމާއިމެދު ބާރުލުވުމުގެ ސަބަބުތަކެއްކަންވާނީ، އެހެނީ އެބައިމީހުން އެކަލާނގެ އާޔަތްތަކަށް އެއްވެސް ބަލިކަށްވެއް (ހިތުގެ ލޯކަޅައި ވިސްނުމެއް) ނެތި ބަލާލީއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން މުޝްރިކުންވެފައި ހިތްހަމަޖެއްސުމުގެ ގޮތުން އެއާޔަތްތަކަށް (އަޅާލުމެއްނެތި) އަރާސްކަލި ހިނގާލައެވެ. އިބްރަތެއް ލިބިގަތުމެއް، ބަލިކަށް ހެދުމެއް، އަދި ވިސްނާ ލޯކުޅުވުމެއް ނެތިއެވެ:

{وَكَأَيِّنْ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ.}[5]

މާނައީ: "އުޑުތަކާއި، ބިމުގައިވާ ހެކިތަކުގެ ތެރެއިން، އެއުރެން އެހެކިތަކާއިމެދު (ވިސްނާލުކުރުމަކުން) ދުރުހެލިވެ ފާއިތުވާހާ، އެއުރެން އެހެކިތަކެއްގެ ކިތައްހާ ގިނަ ކިތަންމެ ހެކިތަކެއް ހުރިހެއްތޯ؟"

އެހެންކަމުން އެންބިޔާ ފުރަގަސްދީގެންނާ ބެއްލަވާކަށް، އަދި އާފާތުގެންނާ ހެކިތަކަށް ފައިދާއެއް، އަދި މުޢުޖިޒާތްތަކަކުން މަންފާއެއް ނުކުރާނެއެވެ. އަދި ﷲ ތަޢާލާ ފުރުޤާނުގައިވެސް، ނުވަތަ އެކަލާނގެ އާޔަތްތައް ފެނި އެކަލާނގެ ޝަރީޢަތް ދަންނައިދީމުކުލް ގޮސްވި އެކަލާނގެއަށް މަތިވެރިކަން ނުހޯދާނެއެވެ. މިކަމަށްޓަކައި އާފާތާއި ފުރަގަސްދީގެންނާ ހެކިތަކުގައި ﷲ ތަޢާލާއަށް ޤަދަރުކުރުމުން ބަލިކަށްވެގެންވެއެވެ. އެހެންވެ އެކަލާނގެއަށް އުޅެދި ކަފުރުވެވެއެވެ. އަދި ފަހަރުގައި އެކަލާނގެއަށް ބަދުބަސްބުނު

[5] يوسف: 105

އެއްޗިހިކާ، ފުރައްސާރަފުޅުކުރެއްވިއެވެ. އަދި މާތްވެ މަތިވެރިގެންވާ ފަރާތުގެ މަތިވެރިކަމާއިމެދު ޝަރީކުވެގެންވާ މިންވަރުކަން އެފަރާތަކަށް ނުކިޔަމަންތެރިވެވެއެވެ. އަދި ހިތްޕަހުކަމާއި އެފަރާތަކަށް ޒަރޫރުކުރުމާއި، އެފަރާތަކަށް ދުވަފަހާވާ ތަރަޖަމާއި މަދުވު އުނިވެގެންވާ މިންވަރުކަން އެފަރާތަކަށް ކާފުރުވެ، އެފަރާތުގެ ބައްޔަތް އިންކާރުކުރެވެއެވެ. އަދި ބަލިކަނި ނިކަމެތިވެގެންވާ ފަރާތުގެ ނިކަމެތިކަމާއިމެދު ޝަރީކްވެގެންވާ މިންވަރުކަން އެފަރާތަކަށް ކިޔަމަންވެވެއެވެ. އަދި ހިތްޕަހުކަމާއި އެފަރާތަކަށް ޖެއްސަ ޒަރޫރުކުރުމާއި މަދުވު އިތުރުވާ މިންވަރަކަން އެފަރާތުގެ މަތިވެރިކަމަށް، އެފަރާތަކަށް އަރުވަތިވެވެއެވެ.

މިކަމަށްޓަކައި މުޝްރިކުން ބުދުތަކަށް އަޅުކަންކޮށް، (މަތުވެރިކަމަށްޓަކައި) ކަނޑައެޅި ދީނުގެ އިލާހަށް ކާފަރުވިއެވެ. މިކަމުގެ ބަޔާންކުރައްވާ އާޔަތް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ . مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ.}[6]

މާނައީ: "އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! މިސާލެއް ޖެހިއްޖެއެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން އެއަށް ކަންތައްލައި އަޑުއަހާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުން ﷲ ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރާ ތަކެއްޗަކަށް މަކާއެއްވެސް ނުއުފެއްދޭނެތެވެ. އެކަމަށް އެ އެންމެން އެއްވިޔަސްމެއެވެ. އަދި އެ މަކާ، އެއުރެންގެ ކިބައިން އެއްޗެއް ޖަހައިގަންނަފިނަމަ، އެވެސް އެ މަކާގެ ކިބައިން،

[6] الحج: 73-74

އެއުރެންނަކީ ސަލާމަތުގައި ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެއީ މިފަދައި އެދުވާ ޤަރާރުވެސް ނިކަމެތިވެގެންވެއެވެ. الله އަށް ޤަދަރުކުރުން ބަރުދުވެގެންވާ ގޮތުގައި، އެއުރެން އެކަލާނގެއަށް ޤަދަރެއް ނުކުރެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، الله އީ ބާރުވެރިވަންތަ، އަޒީޒުވަންތަ ރަސްކަލާނގެކަން ކަށަވަރެވެ."

- الله ތަޢާލާ މާތްކޮށް މަތިވެރިކުރުމުގެ ތެރޭގައި: އެކަލާނގެ ޞިފަތުފުޅުތަކާއި އިސްމުފުޅުތައް ދެނެގަނެ، އެކަލާނގެ އާޔަތްތަކާއިމެދު ފިކުރުކޮށް ވިސްނާ، އެކަލާނގެ ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކާއިމެދު ފިކުރުކޮށް، އިސްވެދިޔަ އުއްމަތްތަކުގެ ޚަބަރާއިމެދު، އަދި ތުރުކަރިމުހުންނާއި ބޮޑުކުރިމުހުންނާއި، މުއުމިނުންނާއި ކާފަރުންގެ ނިމުން އައިގޮތާއިމެދު ތަފުކުރުގެ ކަލިމައް އަނބުރާ ބަލިކަމުގެ ބެލުން ހިމެނެއެވެ.

- އަދިވެސް الله ތަޢާލާ މާތްކޮށް މަތިވެރިކުރުމުގެ ތެރޭގައި: އެކަލާނގެ ޝަރުޢުތަކާއި އަމުރުފުޅުތަކާއި ނަހީތައް ދެނެގަނެ، އެކަންތަކަށް ޙުރުމަތްތަކަށް އިޙުތިރާމްކޮށް ޢަމަލުކުރުން އެކަންތަކަށް މަތިވެރިކުރުމެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން ހިތުގައި އީމާންކަން ދިރިގެންދެއެވެ. ފަހެ އީމާންކަމަށް ހުރުކަމަކާއި އަޚްލާޤުހުރުމަތްތަކެއް ލިބިގެންވެއެވެ. އެހިތުގެ އީމާންވާ ތަޤުވާ އަމުރުފުޅުތަކުން އެއަމުރަކަށް ތަބާއަށްވެ، އަދި ނަހީކުރުއްވުން އެއީމާންކަމުގެ ހުނަރަކީ ފިޔަވަޅެއް، އަދި ހުރުމަތް ނިމިގެންދެއެވެ. މިކަމަށްޓަކައި ހަރުދު ކަލިމާއި، ބަސްތަކުގެ އަޤުލަކަން މާތްކޮށްހިތުމާއިމެދު އެކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

{ذَلِكَ وَمَنْ يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ.}[7]

މާނައީ: "(ކަންހުރިމަގީ) އެއީއެވެ. އަދި الله ގެ ޝަޢާއިރުތަކަށް (އެބަހީ: ހަދުޔުކަމުގައާއި، އުޟްޙިއްޔާކަމުގައާއި، ބަދްނުގެ ބަކަރިތަކާއި، އެހެންނޫނަސް ދީނީ އަމުރުތަކަށް) މާތްކަންހިފާދީމާ (ދަންނާށެވެ!) ފަހެ، އެކަންތައްވެސް ހިތްތަކުގެ ތަޤުވާވެރިކަމުގެ ތެރެއިންނެވެ."

އެހެންކަމުން އަމުރާއި ނަހީއަށް މާތްކަންހިފުންވެސް އަމުރުކުރިފަރާތަށް މާތްކަންހިފުމުގެ ތެރެއިންނެވެ. އެކަމަށްޓަކައި الله ތަޢާލާގެ އަމުރުފުޅުތަކާއި ނަހީތައް ނަގައިލާ އަދި އަމުރުފުޅުތަކަށް އިޙްތިރާމްތެރިކަން ހިފުން އީމާނެވެ ތަޤުވާގެ ނިޝާނެކެވެ، الله ގެ ބޮޑުކަމާއިމެދު އިޙްތިރާމްކުރާ އިންސާނުން، އަދި އެކަލާނގެއަށް އިންސާނުންކުރުމަކީ ކަލަމުވެ ބަދަލުގައި ބަލިދެއްވުމުން ތަޤުވާވެރިވެއެވެ.

الله ތަޢާލާއާއި، އެކަލާނގެ ރަސޫލާއާމެދު ޗާލުވެ ދުރުއަނބުރާ ފުރަގަސްދީފިނަމަ، - އަދި އޭގެ ކުރިން- އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުތަކާއި ނަހީތައް ނަގައިލާފައިވާ ބައެއް ޢާއްމުންގެ ކައިރިން الله ތަޢާލާއަށް ބަދަލުދެއްވާ ފުދޭހެއްކަމާއި، މުއުމިނުންނާގެ މަތީގައި އެކަމުގެ ދިފާޢުކުރުން ނުވަތަ އަޑުއަހުން ބަރަކާތްތެރިވާ ތަޤުވާގެ ދަރަޖަތަކަން އެކަލާނގެއަށް ވާހަކަ ބިލަމުކުރުންވެސް މަސްއޫލުވެގެންނެވެ. ހަމަހަމަކަން ޝަރުޢީކަމާއި، އިޙްތިރާމާއި، ބައެއް އެބޭފުޅާގެ ފަރުމާނުތަކުގައިއެވެ. އަދި ފަރަޢުގައި އެބައިމީހުން އަމިއްލައަށް މުސްލިމުންކަމުގައި ބާރު ބައްޕަވެސް އެފަދަ ބަސްތަކެއް ބުނާހާނެވެ. އެއީ އެބައިމީހުން ޝަރީޢަތުގެ ދީނާއި ޙައްޤުކަމުގެ ބައިއެވެ. އަދި ފަރަޢުގައި ނަބާރުކުރާ ބަޔެއް މީހުންގެ ޙަޤީގަތް އެކަންތައް

---

[7] الحج: 32

ޒާތެވެ، ޝަރީޢަތާ އަބަދީވުމުގެ ދޫރަކުގެ ވައްކަން އަބަސްލަވައި ހިންގާވާފައެވެ. އަދި އަބަދީވުން އަބަސްލަވުން އެހާނަ ނަބީބާކަމަށް، އަދި ހާދިޖަވަންތަ އިތާހަން ކުޑައިދީސްކޮށް ހިމެނެއް އަބަސްލަވުން ފަސްދުނުކުރާކަން އަބަދީވުންގެ ގިނަ ބަރަކާތް ޝަރީޢަތާ ޖިނާސްޓީތަކާއި ހުރިހާ ކަމެއް ބޭނުންވާކަމެވެ. އަދި އެއީ އެކަމުގައި ވައްސަފާއްނާ (ސަފާ މަރުވާއި) ބާކަރު ބަސްލަކުގެ ތަރައްޤީވެގެންދާ ތަރައްޤީ ޖިނާސްޓީތަކެވެ. އެކަމަށް ބުރާ އަބަދީވުން އެކަމުގައި ކަމެއް ކުރާކަން ކަމެވެ.

ސަފާމަރު ބުއްދިބަކާއި އަދި ސަފާއި ހުރިވާ ޝަރީޢަތަށް ކަމާއްގައި މިކަމުގެ ނުރައްކާތެރިކަމާއި ފަސާދަ ސަލާމަތްވެ ދުވަސްތަކުގެ މިކަންތައް ބާރުހުރިކަން ދަނެވެ. އެއީ ޝަރީޢަތުގެ ހުރިހާ ފަރުދުން ވަކިވެރިކަން ކަމުގެ ތަރައްޤީވާން، ހާދިޖަވަންތަ އިތާހަން ފަށައިގެން، އަދި ދުވަސްކަން ކަންތައް ކަމަށް ފަސްކުރާ ކަމަށް އަދި ނަފްސު ކަމުން ކަންތައް ފަސްދުނުހުރި ބާރު ހުރިހާ ބަސްކަމުން އެކަމުގައި މަސްއޫލިއްޔަތު ހުރިހާ ނުހަނު ބަރަކާތްތަކެއް ކުރެވިގެނެވެ.

- އަދަބުން ކުރުކުރެ އަހުރުން ބުނަމާވެ:

ހަމަކަނަމަރުން އެކަމުކަން ﷲ ތައާލާގެ ފަރުމާކުރާ ކަންކަމާ، ކުޑައިދީސްކޮށް ހިމެނޭ ކަންތަ ބައެއް ނުވަތަ ހަމަޖެހިކަމުގައިވެރިސް، ބަދަލުކުރުމަށް ކުރުވެ. އެކަމުގައި މުސްލިމުން އެއްވެސް ހިތާމަވެރިވާނެ. އެއީ ސަރިކާރެއް ކަން ކުރާ ފަރާތްތަކަށް އެކަމުގައި، ނުވަތަ ސަމާސާކުރުން ކުޑަވަރުކުރުމާއި މަޖާކުރުމުގެ ގޮތްކުރާ ފަރާތްތަކަށް އެކަމުގައި، ނުވަތަ ޖަހާލާކަމާއި އާދަކާކަމާއި އެކުގައި ކުރި ފަރާތްތަކަށް ވަރަށްގިނަ ވަރަށް ބޮޑެވެ. އެކަމުގައި މިސްކީނުން ފަސްދުނުކުރާ ގޮތަކަށް ބޭނުމެއްނުވެއެވެ. އެހެން ޢިބާދަތްތަކީ (ބޭނުންތަކީ) ބާރުފުރުދެވެ.

ސައްބުކުރުމުގެ (ބަދުބަސްބުނުމުގެ) ޙުކުމާއި އޭގެ މާނަ

މީސްތަކުންގެ ދޭތެރޭގައި ބަދުބަހެއްކަމުގައި، ނުވަތަ ފުރައްސާރައެއްކަމުގައި، ނުވަތަ ކުޑައިމީސްކޮންރިޔާ ގަދަރުކުޑުކުރުންކަމަށް ބަލާ ކޮންމެކަމެއް ޝަރުޢުގައިވެސްވަނީ އެފަދައިންނެވެ. ފަހެ އެކަމުގައި ބެލުންވަނީ މީސްތަކުން ތަޢާރަފުވާ އާދަކާދަގައިވާ ގޮތަށް ރުޖޫޢުވުމެވެ. އެއީ ލަޢުނަތްދިނުމާއި، އިހާނަތްތެރިކޮށްގޮވުމާއި، ފާޙިޝް ބަސްބުނުމާއި، ފާޙިޝް ނުބައި ވައްތަރުތައް [illegible] ކަންކަމެވެ. ހަމައެފަދައިން ވަކި [illegible] ބަހަކު ފުރައްސާރައެއްކަމުގައި އަދި ބަދުބަސްބުނުމެއްކަމުގައި ނަންދީފައިން ބޭނުންކުރާ ކޮންމެ ޢިބާރާތެއްވެސްވެއެވެ. އެކަންތައްވަނީ ބަދުބަސްބުނުމުގެ ތެރެއިންނެވެ. އެއީ އެހެނިހެން ކަންތައްތަކުގައި އެކަން ބަދުބަސްބުނުމުގެ ތެރެއިން ނުވިކަމުގައިވިޔަސްމެއެވެ.

الله ތަޢާލާއަށް ބަދުބަސް ބުނުމުގެ ޙުކުމް

الله އަށް ބަދުބަސްބުނުމީ ކާފަރުވުންކަމުގައި، އަދި އެކަލާނގެއަށް ބަދުބަސްބުނާ މީހާ ޤަތުލުކުރުވޭނެކަމާއިމެދު އިސްލާމްދީނުގެ އަހުލުވެރިން ޚިލާފުނުވެއެވެ. އެހެންއޮތުމަކުން ޚިލާފުވެގެންވާކަން ކަށަވަރީ އޭނާގެ ތައުބާ ޤަބޫލުކުރެވޭނެކަމާއިމެދުގައެވެ. އޭނާ ތައުބާވެއްޖެނަމަ އޭނާގެ ތައުބާގެ ސަބަބުން ޤަބޫލުކުރެވުން މަރާލުމާ ނުވަތަ ދޫކޮށްލެވޭތޯއެވެ؟ އެއީ އިލްމުވެރިންގެ ދެބައިން މަޝްހޫރުވެގެންވާ ދެޤައުލުކަމުގައެވެ.

އަދި ބަދުބަސްބުނުން މަލާމާތްކުރުމީ އެންމެ ބޮޑު އުނދަގޫކަން ދިނުމުގެ ބާވަތްތަކެއްކަމެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައެވެ:

{إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا . وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا.} [8]

މާނައީ: "ހަމަކަނަވަރުން، الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް އުނދަގޫކުރާ މީހުން (ދަންނާށެވެ!) الله އެއުރެންނަށް ދުނިޔެއާއި، އާޚިރަތުގައި ލަޢުނަތް ލައްވައިފިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އިހާނަތްތެރި ޢަޛާބު އެއުރެންނަށްޓަކައި ތައްޔާރުކުރައްވައިފިއެވެ. އަދި އެއުރެން ހެދިއަކަށް ކުރަކާނުލައި މުއުމިނުން ފިރިހެނުންނާއި، މުއުމިނުން އަންހެނުންނަށް އުނދަގޫކުރާ

---

8 الأحزاب: 57-58

ވީހެން (ދަންނާނުވޭ!) ޖަހާ، ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެންނީ ބުރާބުން ޙަރަބާއި، ޖާތިވެގެންވާ ޖަހައެއް ދިޔަގެންދި ބަލަހަށެވެ."

الله އަކީ އުނދަގޫކަމުގެ މަތިވެރި އެކަލާނގެއަށް ގެއްލުން ދިނުމުން ދުރެވެ. އެހެނީ އުނދަގޫކުރުންތަކުން ދޮޅުއަތަރަކާވެ: ގެއްލުންދިނުންތަކުގެ އުނދަގުލާއި، ގެއްލުންތައް އުނދަގުލާވެ. އަދި الله ތަޢާލާއަށް އެއްވެސް އެއްޗަކަށް ގެއްލުމެއް ނުދެވޭނެއެވެ.

ޤުދުސީ ހަދީޘްގައިވެއެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

(...يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضَرِّي فَتَضُرُّونِي...) [9]

މާނައީ: "...އޭ ތިމަންއިލާހުގެ އަޅުތަކުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތިމަންއިލާހަށް ގެއްލުމެއްދިނުމަށް ނުފޯރާ، ދެން ތިމަންއިލާހަށް ގެއްލުމެއްނުދެވޭނެއެވެ..."

الله ވަނީ އެކަލާނގެއަށް އުނދަގޫކަމެއްވުމުގެ ދުނިޔާއާއި އާޚިރަތުގައި ޣަނިއްޔުވެ ވޮޑިގެންވެއެވެ. **ޣަނިއްޔު:** އަކީ ރަބްމަތުން ބޭނުންތެރި ފައިސާކުރެވި. އަދި އާދަމް ދަރިކޮޅުތަކުން އެނާ ދެރަކަމުން ފައިސާގެ ވަސީލަތްތަކެވެ. ދުނިޔޭގެ ރަށްމަތީ އާދަމުގެ ރަށްމަތެވެ. އަދި الله އަކީ ކަނޑުވެރިންގެ މިހާރު ގޮތުގެ ދެރަކަމުން ފައިސާކުރެވޭކަށްވާނެއެވެ. މިކަން ފުރިހަމަކުރެއްވުމަށް الله ތަޢާލާ ބާރުއަޅުއްވަވާ ދުއްމިން ކުރިފާޅުކުރައްވައި ދުއްމިން އަންނަކަށްވާނެއެވެ. މިކަހަލަ އުނދަގޫކަމަށް ވަރަށްވެ. އޭގެތެރޭގައި ދަތުރުތަކަށް އެބަދިވާނަކަށް ޣަނިއްޔުކަމަށް ޙަދީޘްގައި ނުކުޅައްވައްވެ. އެހެނީ މީސްތަކުން އެއްބަދަލު ކަނޑުގެ ބަދަލުތަކަށް ބަލާބަސްބަސް ޣަނިއްޔުގެ، ފަދަކަމުގެ ކަމަކުން މުޖްއުތަމަޢުގެ ކަމަށްހާލަތަށެވެ.

[9] رواه مسلم: 2577

އެހެނެއްކަމަކު އެކަންތައްވާކަށް ކަށަވަރީ ބުނާނެކަމުގައި، އަދި ބަޔާންވެގެންވާ ގޯހެއްކަމުގައިއެވެ. އެއީ އެކަމުގެ މައްޗަށް ހެއްކެއް ދިޔަގެންނަމަވެއެވެ.

ދެން އެއަށްފަހު الله ތަޢާލާ ބަޔާންކުރެއްވީ އެކަލާނގެއަށް އުނދަގޫކޮށްދީ މީހާއަށް އިހާނެތިވެގެންވާ ބަދުބަސް ބަޔާންކުރައްވާފައިވާކަމެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި، އެކަލާނގެއަށް ކާފަރުވެގެންވާ މުޝްރިކުންގެ ގޮތުގައި الله ތަޢާލާ އިހާނެތިކުރުމުގައި ބަދުބަހުގެ ވާހަކަ ދިކުރުންކުރައްވައެވެ.

الله ތަޢާލާއަށް ބަދުބަސްބުނުމީ ހުރިހާ ކުފުރަކަށްވުރެ މަތީގައިވާ ކުފުރެކެވެ. އެކަންތައްވަނީ ބަދުބަސްކަން އަޑުކަންނުކުރާ މީހުންގެ ކާފިރުކަމަށްވުރެވެސް މަތީގައިއެވެ. އެހެނީ ބަދުބަސްކަން އަޑުކަންނުކުރާ މީހުން، އެހިތަވަށް ގާތްކަން މަތިވެރިކުރިކަން ކަށަވަރީ އެބައިމީހުން الله މަތިވެރިކޮށް ގާތްކުރުމުގެ ގޮތުންނެވެ. އެހެންކަމުން އެބައިމީހުން الله ގެ ޤަދަރު ތިރިކޮށް ހިޔަމަކާއި އެކަލާނގެ އެއްފަދަކުރުމެވެ. އެހެނެއްކަމަކު އެބައިމީހުން الله އާއި އެއްފަދަކަށްކުރަން ދާންދެން ހިޔަމަށް އުފެދިއެވެ. މިކަމަށްޓަކައި ނަރަކައަށް ވަންނަމުންދާއިރު މުޝްރިކުން ބުނާނެއެވެ:

{تَاللَّهِ إِنْ كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ • إِذْ نُسَوِّيكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ.} [10]

މާނައީ: "الله ގަންދީބަސްކުރަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންމެންވީ، ބަޔާންވެގެންވާ މަގުފުރެދުމެއްގައެވެ. (އަޅުކަން ކުރުމުގައި) ޢާލަމްތަކުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެއާ ތިޔަބައިމީހުންނާ ހަމަހަމަކޮށްގެން ތިމަންމެން އުޅުނު ހިނދުގައެވެ."

[10] الشعراء: 97-98

މިބައިމީހުން الله އާއި އެއްފަދަކޮށްފުދަން ދަންނަން ހިލަ އުފެދިއެވެ. އަދި ހިލައަކާއި ހަމަހަމަވެއްޖެއުމަން ދަންނަން الله ގެ ޒާތުގެ ކުޑަކޮށްލާއިރު ނުއެނގެ. އެހެންކަމުން އެބައިމީހުން އެހިލަތަކަން މާތްކޮށްހިތި އެބައިމީހުން ދެއްވާކަމާގެތަވައި الله އަށް މާތްކޮށްހިތުމުގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި الله އަށް ބަދުބަސްބުނުމީމާ ފަދަ ޢާނާގެ އެބަދުބަސްހުން ހިތަތަކަން ފުރިފެއްސެ އެކާމާނގެ ދަނުކަމު ފަދަކޮށް ދިރިކޮންތައިފައެވެ. މުޝްރިކުން، އެބައިމީހުން އަޅުކަންކުރާ އިލާހުންތަކަށް ސަމާސާއަކަށް ކުލިވަރުކަންފެށް ބަދުބަސް ނުބުނެއެވެ. އެހެނީ އެބައިމީހުން އެއިލާހުންތައް ހަމިޔަތްކުރެއެވެ. މިކަމަށްޓަކައި އެބައިމީހުންގެ އިލާހުންތަކަށް ބަދުބަސްބުނުން މިހާރު އެބައިމީހުންގެ ބަދުބަސްބުނު އެއްޗެހި ރިކާދެއެވެ.

الله ތަޢާލާ އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ މައްޗަށް މިބަސްފުޅު ބާވައިލެއްވިއެވެ:

﴿وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ...﴾ [11]

މާނައީ: "الله ދޫކޮށް، އެއުރެން ދުޢާކުރާ ތަކެއްޗަށް ތިޔަބައިމީހުން ބަދުބަސް ނުބުނާށެވެ! އެއުރެން ނުދަނެގެން ވަރުގަދަވެރިކަމުގެ ގޮތުން الله އަށް އެއްޗެހި ގޮވައިފާނެތެވެ..."

މުޝްރިކުންނަކީ ކާފިރުންކަމުގައި ވާހިނދުވެސް، އެބައިމީހުންގެ ބުދުތަކަށް ބަދުބަސްބުނުން އެއްޗެހި ގޮވުން الله ތަޢާލާ އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް މަނާކުރެއްވިއެވެ. އެއީ އެބައިމީހުންގެ ގޮތުން ދުރުކުރާއިރުކަމުގައި އެއިލާ

[11] الأنعام: 108

ކުފުރުކަންވުރެ ބޮޑުވެގެންވާ ކުފުރުކަކަން އެބައިމީހުން ހަރައިންގަތުމަށްވެ. އެއީ މުޙައްމަދު
صلى الله عليه وسلم ގެ އިލާހަން ބަދުބަސްބުނުން އެއްކަލިގޮތުމެވެ.

- الله ތަޢާލާ އަށް ބަދުބަސްބުނުމުގެ ބައެއް ގޮތްތަކަށް އިސްލާމްދީނުން ބޭރުވެ ކާފަރުކަން
ބޮޑުވެގެންވެއެވެ. އެހެނީ މުލްޙިދު (އޭތިއިސްޓް) ހާލިޤުވަންތަ އިލާހެއް އަދި ރަބުބިއްޔާކަން
ނަފީކުރެއެވެ. އޭނާގެ ޙާލުގެ ދުލުން ބުނަނީ: ހާލިޤުވަންތަ އިލާހެއްވާކަމަށް ތިމަންނަ
ޤަބޫލުކުރެއްނުކުރަމާ އެފަދަމަކަން ތިމަންނަ މަތިވާކަން ހިފާނަމެވެ.

ދަންނަވަ الله އަށް އިހާނެތިވާފަދަ ތަޞައްވުރެއް ދޭ ތަސްނީފެއް، އޭނާގެ ވެރި
ކަލުބު ޝުޢޫރުތަކުގައި ދެން އެކަލާނގެއަށް ބަދުބަސްބުނަނީއެވެ. މިހާރު ގެވޫދުނުކުރާއި
ދުކޮޅުވެރިވުން ކާފަރުކަން ބޮޑުވެގެންވެއެވެ.

އަދި ބިންތަކުގެ ތަރައިން ބިމާއިގައި ގުދުތަށް ނަގާ ކުރެއްލަ، އެތަކެތި ފަރައިގެން
ޖަވާބުކަން، އެތަކެއްޗަކަށް ބަދަލާތަކަށް ސަލީމިކަން އެދުން، އެހެނުގެ ނާއިތަކާއި
(އެއްވެސްތަކާއި) މަގުތަކާއި ބާޒާރުތަކާއި މަޖިލީސްތަކުގައި الله އަށް ބަދުބަސްބުނުން
ފާޅުކަން ޖެހުމުކުރުމަކުފެނު الله ގެ ރަސޫލަށްގައި (ނުބައިކަން) ކުޑަވ ޚުއިވެގެންވެއެވެ.
އެހެނީ އެކަލާނގެއަށް ބަދުބަސްބުނުން އިސްތިޢާރުކުރުން، އެކަލާނގެއާއިއެކު ބުދުތައް
ބައިވެރިކުރުމަކުފެނު ނުބައިކަން ބޮޑުވެގެންވެއެވެ. އެއީ އެދުކަންތައްވެސް ކުޑުކަންވާ
ބާރުގައިވެ. އެހެނެއްކަމަކު މުޝްރިކުމީހާ الله އަށް މާތްކަން ހިއްޔާއިރު، ބަދުބަސްބުނާ މީހާ
އެކަލާނގެ ދުރަށްކަމާތިކަންކުރެވެ. الله ތަޢާލާ އެކަމުން ހުސްޕާހިރުވެގެންވެއެވެ.

- އަދި ރަސޫލާއި الله އަށް ބަދުބަސްބުނާ ފާޑުކިޔާ، އެކަން ވެގެން ފާޅުކަން
މަސްހަރާކުރުން، އެރަސޫލާއި ޖިނާކުރުން ހުއްދަކަން ޝަރުޢީކުރަމުވެގެން ނުބައިކަން

ބޭނުންވެގެންނެވެ. އަދި ޖާހިލިއްޔަތުގެ ޒަމާނުގެ މުޝްރިކުން ފަރިޝްތާކަލުންނަކީ އެކަން ޝަރުޢުކުރުމުގައިވެސް ނުބައިކަން ބޭނުންވެގެންނެވެ. އެހެނީ ފަރިޝްތާކަލުންނަކީ ހުއްދަކުރުމުގެ ކުފުރުގެ ސަބަބަކީ: الله ތަޢާލާގެ ޝަރުޢީ ޝަރުޢަކަށް އިންކާރުކުރުން އަދި އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުތަކުގެ ތެރެއިން އަމުރުފުޅަކަށް އިޠާޢަތްތެރިނުވުން ހިމެނެވެ. އެހެންނަކަމު ބަދުބަސްބުނުން ދަންނަވާ، އެކަމުގެ ކުފުރުގެ ސަބަބަކީ ޝަރުޢުކުރެއްވި އިލާހުގެ ޙުކުމްފުޅުތަކާ ކުފުރެކެވެ. އަދި ޝަރުޢުކުރެއްވި އިލާހުގެ ޙުކުމްފުޅުތަކާ ކަރުހިވުން، އެކަލާނގެ ހުރިހާ ޝަރުޢީ ޙުކުމަކަށް ކަރުހިވުމެވެ، އެޝަރުޢީޙުކުމް އިސްތިހުޒާއުކުރުން ފާޑުކިޔުމެވެ. މިކަންތައްތަކީ ނުބައިކަންބޭނުންވުން ގަދަފަދަވެގެންނެވެ. އެއީ އެދެކަންތައްވެސް ކުފުރުކަމުގައި ވާނޭގައިއެވެ. އެހެންނަކަމު ކުފުރުވެސް ހަރުފަތްމަކަކަން އެއީ އީމާންކަންވެސް ހަރުފަތްމަކަކަން ވާފަދައިންނެވެ.

- الله ތަޢާލާ، ނަޞާރާއިންގެ ކާފަރުކަމާއި، އެކަލާނގެއަށް ދަރިއަކުވާކަމަށް ނިސްބަތްކުރުމުން، އެބައިމީހުން އެކަލާނގެއަށްބަދު ބަދުބަސް ޛިކުރުކުރެއްވިއިރު، ބޮޑުތަކަން އަޑުކަންކުރާ ތަދުވާކަން މީހުންނާއި މީހުންގެ ޝިރުކު އެކަލާނގެ ސިފަކުރުމުގައިވަނީ ބޮޑުކަން އެބައިމީހުންގެ ޤަރާރުގެ ވާހަކަ ބަލާންކުރުމާ ހާދަ އަސަރު ސިފަކުރުމުގައިވެއެވެ. އެގޮތުން އެކަލާނގެ ވަޙީކުރުމުގައިވެއެވެ:

﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَٰنُ وَلَدًا . لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا . تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا . أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدًا . وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَٰنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا . إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَٰنِ

عَبْدًا . لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا . وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا.} [12]

މާނައީ: "ރަޙްމާންވަންތަ ރަސްކަލާނގެ، ދަރިކަލަކު ހިއްޕެވިކަމަށް އެމީހުން ބުނޫއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުން ގެނައީ ވަރަށްވެސް ނުބައިވެގެންވާ ބަހެކެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން، އުޑުތައް ފަޅަފަޅައިގެންގޮސް، ބިންގަނޑު އިރައިރައިގެންގޮސް، ފަރުބަދަތައް ކުދިކުދިވެ، ވެއްޓިގެން ދިޔުން ކައިރިވެގެންވެއެވެ. އެއީ ރަޙްމާންވަންތަ ރަސްކަލާނގެއަށް ދަރިކަލަކުވާކަމަށް އެއުރެން ދޯވުމުގެ ސަބަބުންނެވެ. ފަހެ، ދަރިކަލަކު ހިއްޕެވުން ރަޙްމާންވަންތަ ރަސްކަލާނގެއަށް އެކަށީގެނެއް ނޫނެވެ. ރަޙްމާންވަންތަ ރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތަށް އަޅެއްގެ ގޮތުގައި އަންނާނޭ ވީއެކަކުމެ ގުނުވީ ހަމައެކަކުވެސް، އުޑުތަކުގައްޔާއި ބިމުގައި ނުވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެކަލާނގެ އެއުރެން ހިސާބުކޮށްފައި، ފުރިހަމަ ޢަދަދުކުރެއްވުމަކުން ޢަދަދުކުރެއްވިއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އެއުރެންކޮޅު ކޮންމެމީހަކު، އެކަލާނގެ ޙަޟްރަތަށް އަންނާނީ، އެކަނިމާއެކަނިވެގެނެވެ."

އެހެނީ الله ތަޢާލާއަށް ދަރިކަލަކުވާކަމަށް ސިފަކުރުމީ އެކަލާނގެ ޤަދަރުތުޑާކޮށްޓާ ޢަޒަމަތުގެ ބޮޑުކަމުން، އަދި އެކަލާނގެއަށް ބޮޑުވާ ބަދުބަސްކަމެވެ. އެކަނިމައް، އެބަހިމުން الله އަށް އަޅުކަންކުރުމުން އެކަލާނގެއާއި އެހެން ފަރާތެއް ބައިވެރިކުރުމަށްވުރެ ނުބައިކަން ބޮޑުވެގެންވެއެވެ. އެއީ އެބައިމީހުން މަޚްލޫޤެއް މަތިކޮށް، الله އަށް ގާތްކޮށް ހިތާފަދައިން މަޚްލޫޤަކަށް ގާތްކޮށްހިތުމެވެ. އެހެންއަކަމު ދަރިކަލަކުވާކަމަށް ނިސްބަތްކުރުމީ މަޚްލޫޤާއި ވައްތަރުކުރުމަން ޚާލިޤުވަންތަ އިލާހު ދަށްކުރުމެވެ. އަދި ޚާލިޤުވަންތަ އިލާހުގެ ތަފާތު

[12] مريم: 88-95

ދަންކޮށްލުން، މަސްހޫރުވެއްޖެ ގަދަރު މަޢުރޫފުކަމުގެ ނުބައިކަން ބޮޑުވެގައި ކާފަރުކަން ގަދަވެގެންވެއެވެ.

އަދި الله ތަޢާލާއަށް ބަދުބަސްބުނުމީ ބާރުފުޅާއި އެތެރޭގެ އީމާންކަން އެއްކޮށް ނަފީކޮށްފާކަމެވެ. ހިތުގެ ބުނުންފެށް އެކަމުން ނަފީވެގެންދެއެވެ. އެއީ الله ތުދުރާން، އެކަލާނގެ ވެރިކަން ބޮޑުކަމާއި، އެކަލާނގެއަށް ބަހުތުވެދޭނެކަމަށް އިމާންވުމެވެ. ހަމައެފަދައިން ހިތުގެ ބަމަކުރުވެ އެކަމުން ނަފީވެގެންދެއެވެ. އެއީ الله އަށް ތަޢުޒީމުކުރުމާއި، އެކަލާނގެ މާތްކަން މަތިވެރިކުރުމެވެ. ފަހެ އެއީ ކަމަކީ ތަޢުޒީމާއި ޙުރުމަތްތެރިކަމާ މާތްކުރުމެވެ. ނަފީކުރަނިވި ކަމެއް ތަރުޙީބުކޮށް ދޭނެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެއީ الله އަށް މާތްކުރުމާ، އަދި މައިންބެހެއްނުން ކަމެއްގެ ހަމަގައިދީފައިވާ ދަރައިންނެވެ. އެކަމުން

މައިންބެހެއްނުން ބަދުބަސްބުނުން އެއްކޮށިލަވާ، އެދުމިނުންނަން ފުރައްސާރަކުރާ ބާރުގައި އެދުމިނުންނަން ކަމާލިތާކަން ދަރުވާލުކުރިއާ ދެން ޢާނާގެ ދަރުވާގައި ތަރުޖަމާއިކަވެ.

ހަމައެފަދައިން الله ތަޢާލާއަށް ބަދުބަސްބުނުމީ ބާރުފުޅުންނާ އިމާންކަން؛ ބަހާއި ޢަމަލުވެސް ގެއްލުވާލަކަމެވެ.

الله އަށް ބަދުބަސްބުނާ މީހާ ކާފަރުވެގެންވާކަމަށް ޢިލްމުވެރިން އިޖްމާޢުވެގެންވުން

އިމާމުންތަކާއި ބާކީ ޢަމަލުކުރައްވަން ބުނާ ކަންތައް މަޛްހަބުތަކުގެ ޢިލްމުވެރިން، الله އަށް ބަދުބަސްބުނުމީ ކާފަރުވުންކަމުގައި އިއްތިފާޤުވެއެވެ. އަދި ޢިލްމުވެރިންގެ އިއްތިފާޤުން، ޝަރީޢަތުން الله އަށް ބުނާ ކަންތައް ބަދުބަހެއް ނުވަތަ ޢައިބުކުރުމުގައި ބަދުބަސްބުނާ މީހާގެ ޙުކުމަކީ ޤަތުލުކުރުމެވެ.

ހަރްބުގެ 'މަސާއިލްގައި، މުޖާހިދުގެ އަރިހުން، އުމަރު رضي الله عنه ވިދާޅުވިކަމަށް ރިވާކުރެއްވިއެވެ:

(من سب الله أو سب أحدا من الأنبياء فاقتلوه.) [13]

މާނައީ: "الله އަށް ބަދުބަސްބުނެފި މީހާ، ނުވަތަ ނަބިއްޔުންގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ނަބިއްޔަކަށް ބަދުބަސްބުނެފި މީހާ، ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ޤަތުލުކުރައްވާށެވެ."

އަދި ލައިޘް، މުޖާހިދުގެ އަރިހުން، އިބްނު ޢައްބާސް رضي الله عنهما ވިދާޅުވިކަމަށް ރިވާކުރެއްވިއެވެ:

(أيما مسلم سب الله أو سب أحدًا من الأنبياء فقد كذب برسول الله صلى الله عليه وسلم، وهي ردة، يستتاب فإن رجع وإلا قتل، وأيما معاهد عاند فسب الله أو سب أحدًا من

[13] الصارم المسلول: 1/288

الأنبياء أو جهر به فقد نقض العهد فاقتلوه.)[14]

މާނައީ: "الله އަށް ނުވަތަ ނަބިއްޔުންގެ ތެރެއިން ބޭކަލަކަށް ބަދުބަސްބުނީ އެއްވެސް މުސްލިމެއް، ފަހެ އޭނާ الله ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ދޮގުކޮށްފިއެވެ. އަދި އެއީ މުރުތައްދުވުމެވެ. އޭނާއަށް ތައުބާ ލައިދެވޭނުހެއްޓެވެ. އޭނާ އެކަމުން ތައުބާވީ ޙުއްޖަތްވެއްޖެނަމަވެސް ޤަތުލުކުރަންޖެހޭނެއެވެ. އަދި މުޢާހަދުން (މުސްލިމުންގެ ޢަހުދުގެ ދަށުގައި ތިބި ކާފަރުން)ގެ ތެރެއިން މީހަކު ދޮގުކޮށްފިނަމަ، الله އަށް ނުވަތަ ނަބިއްޔުންގެ ތެރެއިން ބޭކަލަކަށް ބަދުބަސްބުނެފިނަމަ، ނުވަތަ އެފަދައިން ފާޅުކޮށްފިނަމަ، ފަހެ އޭނާގެ ޢަހުދުކަނޑައި އުވިގެންދެއެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން އޭނާ ޤަތުލުކުރައްވާށެވެ."

الله އަށް ބަދުބަސްބުނި މީހާއާމެދު އިމާމް އަޙްމަދުއާއި ސުވާލުކުރެވުނުން ވިދާޅުވިއެވެ:

(هَذَا مُرْتَد تضرب عنقه.)[15]

މާނައީ: "މިއީ މުރުތައްދެކެވެ. އޭނާގެ ކަނދުރާގައި ވަޅިހަރާލަން ޖެހޭނެއެވެ."

އެއީ އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުން އަބްދު الله ގެ 'މަސާއިލް'ގައި ރިވާކުރައްވާފައިވާ ގޮތައިންނެވެ.

އެކަކަށްވުރެ ގިނަ އިލްމުވެރިންވަނީ އޭނާ ކާފަރުވެގެންވާކަމުގައި އޭނާ ޤަތުލުކުރުން ވާޖިބުވެގެންވާކަމަށް އިލްމުވެރިންގެ އިޖްމާޢު ގެންނަވާފައިވެއެވެ:

[14] السيف المسلول: 1/124، والصارم المسلول: 1/342

[15] مسائل الإمام أحمد رواية عبد الله: 1/431

- އިބްނު ރާހަވައިހީ رحمه الله ވިދާޅުވިއެވެ:

(أجمع المسلمون أن من سب الله أو سب رسوله عليه الصلاة والسلام أو دفع شيئا مما أنزل الله أو قتل نبيا من أنبياء الله أنه كافر بذلك وإن كان مقرا بما أنزل الله.) [16]

މާނައީ: "الله އަށް ބަދުބަސްބުނެފިމާ، ނުވަތަ އެކަލާނގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم އަށް ބަދުބަސްބުނެފި މީހާ، ނުވަތަ الله ތަޢާލާ ބާވައިލައްވާފައިވާ ތަކެތިން އެއްޗެއް ރައްދުކޮށްފިމާ، ނުވަތަ الله ގެ ނަބިއްޔުންގެ ތެރެއިން ނަބިއްޔަކު ޤަތުލުކޮށްފިމާ އެކަމުގެ ސަބަބުން ކާފިރުވެގެންވާކަމަށް މުސްލިމުންވަނީ އިޖުމާޢުވެގެންނެވެ. އެއީ އޭނާ الله ބާވައިލެއްވި ތަކެއްޗަށް އިޤްރާރުވެގެން ވިޔަސްމެއެވެ."

- ޤާޟީ ޢިޔާޟުގެ ޝިފާއިން އައިސްފައިވެއެވެ:

(لَا خِلَافَ أَنَّ سَابَّ الله تَعَالَى مِنَ الْمُسْلِمِينَ كَافِرٌ حَلَالُ الدَّمِ...) [17]

މާނައީ: "މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން الله އަށް ބަދުބަސްބުނާ މީހާއީ އޭނާގެ ލޭއޮހޮރުވާލުން ހުއްދަވެގެންވާ ކާފިރެއްކަމާމެދު އެއްވެސް ޚިލާފެއްނުވެއެވެ..."

އިބްނު ޙަޒްމުއާއި އެހެން އިޖުމާޢުނަޤުލުކޮށްދެއްވި އެކަމުގެ މައްޗަށް އިޖްމާޢު ވެގެންވައިއެވެ. އަދި އިމާމުންވަނީ އޭނާ ކާފިރުވާނޭކަމަށް ސާފު ނައްޞުކޮށްވާފައިވެއެވެ. އިބްނު އަބީ ޒައިދު އަލްޤައިރަވާނީއާއި އިބްނު ޤުދާމާއާއި އެހެނިހެން އިމާމުންނެވެ.

---

[16] الصارم المسلول: 512/1، والتمهيد لابن عبد البر: 226/4، وتعظيم قدر الصلاة: 929/2

[17] الشفا: 582/2

މިފަދައިން ހުރިހާ އިލްމުވެރިންވެސް الله އަށް ބަދުބަސްބުނާ މީހާ ކާފަރުވާނޭކަމަށް ބަޔާންކުރައްވައެވެ. އަދި އެބޭކަލުން އޭނާގެ ކިބައިން އުޒުރެއް ޤަބޫލެއް ނުކުރައްވައެވެ. އެހެނީ ދީނާގޮތުގެ ބާރު އެންމެ ކުޑަވެގެންވާ ބޭއަދަބުވެސް، ބަދުބަސްބުނުން އެއްކޮޅިހިޔުން އެހެނިހެން ކަންކަމާއި ވަކިކުރެއެވެ. އަދި ނުބައިބަސްބުނުން ތާޖުހިންގާއި، މަސްހަރާކުރުން ހިތުން ދެނެގަނެއެވެ. އެހެންކަމުގެ އަކުރުގެ މައްޗަށް އެބައިމީހުން އަޑައިގަންނަން ކަންފަސޭހަކޮށްލަނީއެވެ.

މިހަކަށް ޖަދުނަސްތިރި، އަދި ހަމައެއްކާކުރުމުން الله އަށްވެސް ޖަހުނަޑްދިރިން މީހާއިގުދު އިބްނު އަބީ ޒައިދު އަލްޤައިރަވާނީ އަލްމާލިކީއާއި ސުވާލުކުރެވުނެވެ. ދެން އޭނާ ބުދުރުދައްކަމުން ބުނެއެވެ: 'އަހަރެން ބޭނުންވީ ޝައިޠާނާއަށް ލަޢުނަތް ދިނުމަށެވެ. އެހެންނަމަވެސް އަހަރެންގެ ދުލުޖެހުނީއެވެ!'

ދެން އިބްނު އަބީ ޒައިދު ޖަވާބުދެއްވާ ވިދާޅުވިއެވެ:

(يُقْتَلُ بِظَاهِرِ كُفْرِهِ، وَلَا يُقْبَلُ عُذْرُهُ، سواء كان مازحا أو جادا.) [18]

މާނައީ: "ބޭރުފުށުން އެނގޭ ކާފަރުކަމަށްޓަކައި އޭނާ ޤަތުލުކުރަންވާނެއެވެ. އަދި އޭނާގެ އުޒުރު ޤަބޫލުނުކުރެވޭނެއެވެ. އެއީ ސަމާސާއަކަށް ނުވަތަ ސީރިއަސްކޮށް އެފަދައިން ބުނިނަމަވެސްމެއެވެ."

ހުރިހާ ފިޤްހީ މަޛްހަބުތައް - ހަނަފީ މަޛްހަބާއި ޝާފިޢީން - ގެ ވެސް ހުރިހާ އިލްމުވެރިންނާއި ޤާޟީން ޤަރާރާދީ ނިޔާކަމަށް އެކަމާގެންދަނީ މިފަދައިންނެވެ. އެއީ ބޭރުފުށުން ހާޒިރު އެއްކޮށްގެ މައްސަލަ ބުނެލުމުގެ. އަދި އެކޮޅުފުރުގައި އޮތް އެއްކޮޅުކަން ނުބަލާތެވެ.

---

18 الشفا: 2/582 ނޯޓް: މިބަސްފުޅުގެ ފަހު ބައިގެ މިމަސްދަރަކުން ނުފެނުނެވެ.

އެއީ ބަދުބަސްބުނާ މީހާ، އޭނާގެ އެބުރުފުޅުގައި (ހިތުގައި) އޮތީ ބޮޑުފުޅުން ފާޑުވި އެއްޗަކާއި ހިތާފުވެގެންވާ ގޮތަކަށްކަމަށް ދައްވާކުރިނަމަވެސްމެއެވެ.

އަދި ބޮޑުފުޅުން ފާޑުވާގޮތާއި ހިތާފުވެގެންވާ ގޮތަށް އެބުރުފުޅުގައި ވާކަމަށް ދައްވާކުރާކަމަށްޓަކައި، ބޮޑުފުޅުން ފާޑުވާ ބެލިޔަ ސާފު ދީނާއި ހިތާފުވުންތަކުގެ ހުކުމް އިޖުމާޢުން ޙައްދުކުރިނަމަ، ޝަރުޢީ ނަންތަކާއި ހުކުމްތަކާއި، އުޞޫލުތަކާއި، ޙައްދުތަކުގެ ބޭނުން ކެނޑިގެންދިޔައީއެވެ. އަދި ބައްދުތަކާއި ކަރާމާތްތަކަށް ނަގައިލެވުނީއެވެ. އަދި ކާފަރަކާއި މުސްލިމަކާއި ފަރަޤުކުރުމެއް، އަދި މުނާފިޤުންގެ ތެރެއިން މުއުމިނުން ވަކިވުމެއްނުވީއެވެ. އަދި ވިސްނުންތެރި މޮހައިންގެ ދޫރަކުގެ މަތީގައިއާއި، ހިތްތަކަށް ބަލިމަޖެކަން ވަދެގެންވާ މީހުންގެ އަތްތަކުގެ މަތީގައި ކުރާ އެއްޗެއްކަމުގައި ދީނާއި ދުނިޔެ ވެގެންދިޔައީއެވެ.

ކާފަރުވުމުގެ ޒާހިރު ބަދުބަސް ބުނުމާއި އެކި ކާފަރުވުން

ﷲ ތަޢާލާއަށް ބަދުބަސްބުނުމީ ކުފުރުވުމެވެ. އެކަމުގައި ހިލާފުވެގެން ނުވެއެވެ. އަދި ޢާއްމު މީސްތަކުން އެކަމަށް ތަބާވުންކުރާކަމަށް، އަދި ބަދުބަސްބުނުން އާދަކަން ދައްކާ ވަރަށްބޮޑު ﷲ ގެ ޙައްޤުފުޅަށް ނުބައިކުރުމަށް ހިތްވަރުދޭ ތަބާވުންތެރިކަމުގެ ދައްކާ ވަރަށްބޮޑުކަމަށްވާތީ ބޮޑު ކަންތައްތަކެއްކަމުގައި އެއްވެސް ބަދަލެއް، އެކަމަށް ބުރުވާ ނުވެއެވެ.

މިފަދައިން އުޅުދުއްކަމު އެކަމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ކިބައިންވާ ޗާހިލުކަމެވެ. އަލްޤާމުސް ބަސް ސަފުވަރުގައި މުޅިޔާއިންގެ ތެރެއިން ބައެއްވަރަކަށް ޢާއްމު ދީނުގެ މިހުރިތާ ވަހުކުރުވަރަކަށް ނުބަސްވެ. އެބައިމީހުން: 'އިލާހުންކަމޭ ތެރިކަން ހިތުން މަތިރޭކަން ދުނިޔެއްދޭން' ކަމުގައި ބުނޭ މީހުންނެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބަކީ އިލާހުންކަމޭ: ބައެއް އަމަލުކަން -އެބަހީ: ދުލާއި ހިތުގެ ބައެއް، އަދި ހިތާއި ގުނަވަންތަކުގެ އަމަލުކަން- އެނގިދެނުން ވާތީއެވެ.

އެގޮތުން މުޅިޔާއިންގެ ތެރެއިން ބައެއްވަރަކަށް ޢާއްމު ދީނުގެ ބޭރުފުށުގެ އަމަލީ އިލާހުކަން ފާހިތުކުރާ ކަމެއް ނުބުނުކަމަކެވެ. މިކަމުގެ މައްސަލަ އެމީހުންގެ ހިތުގައިވާ އެއްބަސްކަން ދުނިޔަވީ ބަލައިފުމަކީ ދާނުދުން އިލާހުކަން ނަފީކުރުމެވެ.

ރައްޓެހިވެރިކަމާ ގުޅޭ: އިމާންކަމަކީ ބާރުވެރިކަމާ އުޅެމުންދިޔަ ގުޅުން ކަމުގައެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ ފުރުޞަތެއް ހަމަޖެހުމާ ގުޅިގެން އިމާންކަން ބޭބޭފުޅުންނެވެ. އަދި އެއިން އެންމެ ފުރުޞަތެއް ނަފްސުގެ ޙައްޤު މެދު އިމާންކަން ނަފްސުގެ ފުރުޞަތަކެވެ.

ކަރުދާހު، ކުރިއަށް ވެސްދުރުކޮށް ނިޔަތްތެރިކަމާ -އާދަޔާ ދުނިޔެ އެވެރިޔާން ނުބައިކަމާ ބެލުން ވެރިކަމާ ދެކޮޅުހެދުން ނިޔަތްތެރިކަމާ- އާދަ ކަމަށް ފަރުވާ ލުމުގެ، އާދަ ބޭނުމާއި ކަމަކަށްވުރެ ފިޔަވަޅުތައް ކަނޑައެޅުމެވެ. އެއީ އާދަޔާ ހިތާމަ ކަމަށް ކުރިއަށް ނިޔަތްތެރިކަމާ ބަލަހައްޓަވާ ވެރިކަމާ ދެކޮޅުހެދުން ނިޔަތްތެރިކަމަށް ޓަކައެވެ. އަދި ހަމައެކަނި ކުރިއަށް ބަރަބަރުކުރުމަށް މިއަދު ކަމަކަށް ފިޔަވަޅުތަކެވެ. އެއީ އާދަޔާ ހިތާމަ ކަމަށް ވެސްދުރު ކޮށްދިނުމެވެ، އަދި ދުނިޔެ އެވެރިޔާން ނުބައި ނިޔަތްތެރިކަމަށް ޓަކައެވެ.

އަދި ދެކޮޅުހެދުން ރަނގަޅުކުރުމަށް ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަކީ، އެކަމުގެ ބަދަލު އާދަޔާ ދަރަޖަކުރުމެވެ. އަދި ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ﷲ ތަޢާލާއަށެވެ. އަދި ބާރުވެރިން އެމީހުންގެ ޙައްޤު ކުރިއަށް ފަރުމާނު، އާދަ ކަމަކުން ބަރަބަރުކުރުމަށް ކުރެވޭ މިހާރު ﷲ ތަޢާލާގެ ރަޙްމަތްތެރިކަމާ އުޅެމުންދިޔަ ވެސް ކަމަކަށް ފަރުވާ މިހާރުވެސްވެ. އެހެން އުޅެމުންދާ ކިޔަމަންތެރިވާ ﷲ ތަޢާލާއަށެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި ބުރަދަސްކުރުވުމަށް އަޅުގެ ޙައްޤު ބާރުވެރިން ފަރުވާ ބަރަބަރު ކަމަށްޓަކައެވެ.

ﷲ ތަޢާލާވަނީ، އެކަލާނގެއާއި އެކަލާނގެ ޚަލީފާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ﷺ އަށް ފަރުމާނުބޮރުދާރީ ގުޅުމުގެ ކަމަކަށް ބަރަބަރު ބާރުކުރުމަށް ފަރުވާ ފުރިހަމައެވެ. އަދި އެބައިމީހުން އެކަމުގެ ސުލްޠާނުންނަށް ބަޔަކު ކިޔަމަންތެރިކަމަށް ދެއްކި އުޅުނު އެކަލާނގެ ކިބައި ނުކުރައްވާށެވެ. އެގޮތުން އެކަލާނގެ ވަޙީއާއި ކުރައްވައެވެ:

﴿وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ . لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ...﴾ [19]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، ކަލޭގެފާނު، އެއުރެންނާ ސުވާލުކުރެއްވިޔަސް، އެއުރެން ބުނާނޭކަން ކަށަވަރެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންމެންވީ ހަމައެކަނި ވާހަކަދައްކާލައި، ކުޅިވަޅު ކުޅެމުންދިޔައީމުއެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ މަލާމާތްކޮށް އުޅުނީ، الله އާއި، އެކަލާނގެ އާޔަތްތަކާއި، އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް ހެއްދެވީ؟ ތިޔަބައިމީހުން އުޒުރު ނުދައްކާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުން އީމާންވުމަށްފަހު، ކާފަރުވެއްޖެކަން ކަށަވަރެވެ..."

އަދި ބުއްދި ތަފްސީރުކުރަނީ، މިސްކީނުންގެ ހިތައިން ބޮޑުވުން ފާޅުވާ ކަންތައްތަކަށް ޖަހާއިރު ޢިބާދަތްތަކުގެ މީސްތަކުން އެގޮތުން މިސްކީނުން ތަފްސީރުކުރާކަމުން ބޭނު ޖެހޭގޮތުން، އެބައިމީހުން އެއްޗެތިކޮށް ސިކުނޑި ކޮޅުމަތީ ތަފްސީރުކުރާއިރު، ސުންނަތުން ބަޔާންކޮށް ދެއްކުން ދީނުގެ ސުންނަތް ނަބީގެ ތަފްސީރުކުރާ ހިތާ، ބުނަމުން، ތަބާވުމުން ތާޢީދުކުރެއްވިއެވެ. ދަރަޖަ ފަހު، الله ތަޢާލާ ހިލާފުވެއްޔާ ބިހުން އުޅެނީ ބޮޑުއެންމެ ބުރަ އަދި އެމީހުންގެ ކަންތައްތައް ފަހު ބަލާލެއްވުމެވެ. އަދި ތަފްސީރުކުރާ ދީނާ ހިތައިން، ނަބީ ސުވާލުތަކަށް ކުރިމަތިވުމުގެ ބޭނުންތަކުގެ ތަފްސީރުގައި ކުރިމަތިވުން ބޮޑު (ދައްކާ އުޒުރު) ތަބާވާ ނުކުރުމުގެ ކުރިއެރުމެވެ.

ހަމައެކަނި މިސްކީނުން ސަލާމަތަކަށް އަދި މަޖިލިސަށް ސުންނަތާ އަދިބާ ބިހުރުމަށް ސުންނަތު ދުނިޔޭގެ ބަހުގެ ބޮޑުބާރުކުރެވެ. އެހެންކަމުން ތިބާއަށް

19 التوبة: 65-66

ފެންނާނީ މީސްމީހުންގެ ތެރެއިން ސިޔާސީކޮށް އެހެރަކަމުގެ ކުޑަ މީހާއި ސަމާސާއަކަށް ކުޅޭ މީހާއަށްވެސް އެކަން އުނގެނިގެން އަދަބުދޭނޭތޯވެ.

އަދި ބޮޑުދިޔާއި ނަފްސުގައި އުއަނބިރާކާއި ޖަރީމާއެއްގެ ބޮޑުކަމާއި ދަރަޖަ ބަލާނެވެ އުނދަގޫތަށް ކަމަކަށް އިންސާނާ އަރައިގަންނަވަނަ އޭނާއަށް އެކަމުގެ ބުރަބޮޑުކަމާއި، އެކަމުގައި އޭނާގެ ނުލުތް ދަރުމަވަންތަ މަޤްޞަދު އަދިއްސަލާމާ ނަޞޭޙަތްތަށް ދިނަވެގެންވެއެވެ.

ޞަޙީޙުގައި އަބޫ ހުރައިރާ رضي الله عنه ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. الله ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ:

(...وَإِنَّ العَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللهِ، لاَ يُلْقِي لَهَا بَالًا، يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ سبعين خريفا.)[20]

މާނައީ: "...ހަމަކަށަވަރުން އަޅާ، އެއްވެސް ކަމެއްކަމަކަށް ނުބަލާ ސަމާލުކަމެއްނުދީ الله ކޯފާވެވޭބަސްތައް ވާހަކައެއް ދައްކައެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން ޖަހަންނަމައިގައި ހަތްދިހަ އަހަރުވަންދެން އޭނާ އެއްލާލެވޭނެއެވެ."

ފަހެ الله ތަޢާލާ އިންސާނާ އޭނާއަށް ދުލުގެ ރައްކާތެރިކަން ވާޖިބުކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަދި އޭނާގެ ވާހަކައަށް ސަމާލުކަމެއްނުދީ، ކަމެއްކަމަކަށް ނުހުރި ކަމުގައި އުޅުއްވާ އޭނާއަށް އުޅުދުރުން ނުދެއްވައެވެ. އެބަހީ: އޭނާ އުޅެނީ ބަހުގެ އަގު، އަދި ވާހަކަތަކުގެ ބޮޑުކަން އޭނާގެ ހިތަކަށް ނާރައެވެ. އޭނާގެ ބާރުއިންދޭ ޖީބުކުޅުވަން އޭނާވެސް ކަށަވަރުކޮށްލާފައެވެ. ފަހެ

[20] رواه البخاري: 6478، ومسلم: 2988، والترمذي: 2314

އެބަސްތަކާއިގެދު ދީލާބުރުކޮށް، ކިޔަނުދު ކުޑަކޮށް ވިސްނާލިޔަސް އޭނާގެ އެބަހުގެ ނުބައިކަމާއި އެވާހަކަތަކުގެ ހުތުރުކަން އޭނާއަށް ބަޔާންވެގެންދިޔައީއެވެ.

އަދިވެސް ބިލާލު ބިން ޙާރިޘްގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ:

(...وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سُخْطِ اللهِ، مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ، فَيَكْتُبُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهِ بِهَا سُخْطَهُ إِلَى يَوْمِ يَلْقَاهُ.)[21]

މާނައީ: "...ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން މީހަކު ﷲ ކޯފާވެވޮޑި ގަންނަވާ ކަލިމައަކުން ވާހަކަދައްކައެވެ. އެކަލިމަ ފޯރާފައިވާ ހިސާބަށް ފޯރާނެކަމަށް އޭނާ ހީނުކުރެއެވެ. ދެންފަހެ އެކަލިމައިގެ ސަބަބުން އޭނާ ﷲ އާއި ބައްދަލުކުރައްވާ ދުވަހާއި ހަމައަށް އޭނާގެ މައްޗަށް އެކަލާނގެ ކޯފާ ލިޔުއްވައެވެ."

އެހެންކަމުން ﷲ ތަޢާލާއަށް ބަދުބަސްބުނުމާއި، އެކަލާނގެއަށް ލަޢުނަތްދިނުން އޭނާގެ ކުރުން ހިނދީ ޖާހިލިއްޔަތުގެ ޒަމާނުގެ އިހާނަތްތެރިކުރުމުގެ ޒަބަތްއިންސާނިޔަކަން ބަސް އިންސާނާ ދައްކާ ބުދުތަކާ، ޝައިޠާނާ އިންސާނާއަށް ޖަހަންނަމުގެ ދުށުކުރެވެ. އެއީ އޭނާ ކުފުރުގެ މަތީގައި ދެމިހުރުމަށެވެ. އަދި އޭނާގެ ވެރި ރައްބުގެ ޙައްޤުގައި އޭނާގެ ނަފްސަކީ އަނިޔާވެރިކަމުގެ މައްޗަށް ހަމަޖެއްސުމަށެވެ. އެހެނީފަހެ އިންސާނާ ކާފިރުކުރުގެ މައްޗަށް ހިތްހުރުމަކަ ބެހިފައި ޝުބުހަތުތަކާއި ހަވާނަފްސުން އެއްކިބާވެފައިވާ ސަބަބު ފަހުގެ މުޞީބަތުގައި އެއްވެސް ބުރަދަނެއް ނުކުންނަ ބަދުކަލާނި

21 رواه أحمد: 15852، والترمذي: 2319، وابن ماجه: 3969

ޝަރުޢީ ޝުބުހަތައް އިންސާނާއަށް ދައްކުވައިދީގެން ގެނުވި ޝައިޠާނާ އިންސާނާއަށް ކުރުވާ ޒީނަތްތެރިކޮށްދޭނެއެވެ.

އަދި އިބްލީސް އިންސާނާއަށް ކުރާ ޒީނަތްތެރިކަމާއި، ޝުބުހަތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ އެއްކަމަކީ: އޭނާގެ ކުށުތަކާއި ގޯހިތައް ކުޑަކޮށްދައްކައި އޭނާއަށް ރަނގަޅުކަމަށް ހީވާގޮތަށް ހެއްދެވުމެވެ. އޭގެ ތަށްކަން ސަރަޙައްދުތަކާއި، ފަރުދުން ހިތްވަޅި ހިތްހަމަޖެހުމާއި އެކުވެރިކަމާ ދުރުކޮށް ދެނެގަނެވޭނެއެވެ. އޭގެ ބާރުވެރިކަމުގެ ތެރޭގައި الله އަށް ބުދުތަކުގެ ބަދަލުގައި، ޝަރީޢަތުގެ ދަށުގައި ކިޔާ، މަސައްކަތް ހެދެންޖެހޭ ކަންތައް ކަމަށް ހީވުން، އަދި ފަހަރެއްގައި ނުބައިކަންކަމަށް ޒީނަތްތެރިކޮށްދިނުމަށް ފަރުދުންނެވެ.

މިއްޔާގައި އަރަބިންގެ މުޝްރިކުން ތަޢުވީޒުގެން ދިރެއް މިފަދަ ކަންތަކުންނެވެ. އެކަން އެބައިމީހުން الله ތަޢާލާއާއި ޝަރީޢަތަށް އެކަލާނގެ ފިރިހާލަތު ބުދުތަކަށް ޢަޤީދާތެރިވެއެވެ. އެއާއިއެކު އެބައިމީހުންގެ ހިތްމަޢާނީ، ބަލިވެރިވެއްޖެކަން ފެނިގެންދާއިރު، ތަފްސީރު ބާރުވެ އިޖުތިމާޢީކަމާއި، ކަޅުތަކުގެ އުޑުދުވާއިލާ ގޮތަށެވެ. އެބައިމީހުން
الله ގެ ބަދަލުގައި މިކަންކަމުން އެބައިމީހުން އެއްވެސް ފައިދާއެއް ނުކުރެވެއެވެ. އެބައިމީހުން الله އާއިއެކު އެބައިން ފާޅުގައި ބައިވެރިކުރުން، އެކަލާނގެ ހާލުކަން
މަޤުބޫލުކުރުން ނަފީކުރެއެވެ. އެބައިމީހުން ބައިމީހުން ބަރާބަރު (ގުދުރަ)
މަޤުބޫލުކުރެއެވެ. އެބައިމީހުން ގުދުރަ ވެސް ބަރާބަރު އެބައިމީހުން ކާފަރުވެއެވެ. އަދި ގުދުރަ
މަޤުބޫލުކުރުމުން ކަނޑައަޅާ އެގުދުރަ ވެސް ބަރާބަރުކޮށްދެއްވައެވެ. ބަރާބަރު މާތްކުރުމާ
މަޤުބޫލުކުރުމުގެ ގުދުރަތްބެހެއްޓެވުމުގެ ތަންތައެވެ.

الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

{أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ.} [22]

މާނައީ: "ޙައްޖުވެރިންނަށް ބޯފެންދިނި، ޙުރުމަތްތެރިވެގެންވާ މަސްޖިދު ޢިމާރާތްކުރުމައި، ބަލަހައްޓައިދިނުން الله އަށާއި، އާޚިރަތްދުވަހަށް އީމާންވެ، الله ގެ މަގުގައި ޖިހާދުކުރި މީހާއާ އެއްފަދަކަމަށް ތިޔަބައިމީހުން ހެދީހެއްތޯ؟ الله ގެ ހަޟްރަތުގައި އެ ދެބައިމީހުން، ހަމަހަމައެއް ނުވާނެތެވެ. އަނިޔާވެރި ބައެއްކަން، الله ތެދުމަގެއް ނުދައްކަވާނެތެވެ."

އަދި މުނާފިޤުން އިންސާނާ الله އަށް އީމާންވާކަމަށް ބުނާ ބުނުންވަނީ ދޮގުވާހަކަތަކެވެ. އެއީ އެހެންކަމުން އެކަންތައް ނަފީވެގެންދާނީއެވެ. އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

{وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ.} [23]

މާނައީ: "އަދި އިންސާނުންގެ ބަޔަކު ކަލުގައި ނުވާނަތޯ، ތިމަންމެން الله އަށާއި އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވެއްޖައީމުއޭ ބުނާބަޔަކު، މުސްތަޤުބަލުގެ ތެދުއީމާންވާނެއެވެ."

---

[22] التوبة: 19

[23] البقرة: 8

އެހެންކަމުން ދަރެ، الله އަށް ބަދުބަސްބުނުން އެކަލާނގެއަށް ފުރައްސާރަކުރުމާއި އެކީގައި الله ތަޢާލާއަށް މާތްކޮށްހިފާކަމަށް އަދި ޝަޢާއިރުގެ ދެކަމަކީ ހިތާމަކަން ކުރާ ރަބުވާއަށް އެއްވެސް ސީރާވުމެއް ބުރަދަނެއް ނުވެއެވެ.

الله އަށް ބަދުބަސްބުނާ މީހާގެ ޙައްދު

الله އަށް ބަދުބަސްބުނާ މީހާ ކާފަރުކަމުގެ މައްޗަށް ޤަތުލުކުރެވޭނެކަމާއި، އޭނާ ޤަތުލުކުރުމަށް ފަހުގައި މުސްލިމުންނާއިދުރުގައިވާ ޖުމްހޫރުޢުލަމާއުގައިވާ: އޭނާގެ މައްޗަށް ކަފުނަކާއިދުނުކުރުމާއި، އޭނާ ހިނަވާ ކަފުންޖަހާ ވަޅުލާ، އޭނާއަށް ދުޢާކުރުމުގެ އެއްވެސް ހުކުމެއް އޭނާގެ މައްޗަށް ނުހިނގާނޭކަމަށް ވާޖިބުވެގެންނުވެއެވެ. އެގޮތުން އިޖްމާޢުވެރިން ދަލީލީ އޭނާގެ މައްޗަށް ނަމާދުވެސް ނުކުރެވޭނެކަމަށް، އޭނާ ހިނަވާ ކަފުންކުރުމަކަށްވެސް ނަމާދުކުރުމާއި، މުސްލިމުންގެ ޤަބުރުސްތާނުގައި އޭނާ ވަޅުލުމަށް ނުޖެހޭނެކަމަށެވެ. އަދި އޭނާއަށް ތަރިކަހިއްސާއިރުވެސް ހުއްދަ ނުވާނެއެވެ. އެހެނީ އޭނާވަނީ މުސްލިމުންގެ ތެރެއިންނުކުމެއްޖެއެވެ.

އެހެންކަމުން އަބަދުވެސް ޙަރާމްވެގެންވާކަން ކަނޑައަޅައި: الله ތަޢާލާގެ ބަސްފުޅާއިމެދު ޤާނޫނީ ހުކުމް އިމާމު ނަފްސަ ބަހުން އާނާ ތައުބާކޮށްފިނަމަ އާނާ ތައުބާ ޤަބޫލުކުރެވޭތޯއި މެދުގައިވެއެވެ. އާނާއަށް ތައުބާވުމުން ބަދަލުވާނީ ކީއްތޯ؟ ހުރިހާ ޙުކުމްތަކެއް ކީތޯއެވެ. އަދި الله ތަޢާލާގެ ބަސްފުޅުގައިވާ ޤަބޫލުކުރެވޭނެތޯއެވެ؟ އަދި الله އޭނާގެ އެއްބަސްވުމުގައިވާ އެއްޗެއް ދުނިޔޭގައި ބަލައިގަންނަވާނޭތޯއެވެ؟ އެކަމުގައި އިޚްތިލާފުވެފައިވާ މަސްއޫލު ދެޤައުލެއްގައި ހިއްޕުވާލެވެއެވެ:

-ފުރަތަމަ ޤައުލު: އޭނާގެ ތައުބާ ޤަބޫލުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި ތައުބާވުމުން ޤަތުލުކުރުމުގެ އޭނާ ޤަތުލުކުރުން މާފުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި އޭނާގެ ތައުބާވާނީ ޙަޤީޤީގައި الله އަށެވެ. މިއީ

ޙަންބަލީންނާއި، އެނޫންނުވެސް ފިޤުހުވެރިންގެ ޖަމާޢަތެއްގައި މަޝްހޫރުވެގެންވާ ގޮތެވެ. އަދި އެއީ ޢުމަރު ބިން ޚައްޠާބުއާއި، އިބްނު ޢައްބާސްއާއި، ޢުސްމާން ބާބަރުންގެ ބަސްފުޅުން ރިވާވާ މާނައެވެ. އެއީ އިސްތިޤްރާރަ ފަދައިންނެވެ. އަދި އެއީ އަޙްމަދު ބިން ޙަންބަލްގެ އަރިހުން މަޝްހޫރުވެގެންވާ ޤައުލެވެ.

އެކަމުގެ ސަބަބަކީ: ޙައްދުވުމަކީ ބާރުފުރުން ފާޑުވެގެންވާ ޖަރީމާ ކަނޑައެޅިފައިވާތީ ނުވެއެވެ. އަދި الله އަށް ބަދުބަސްބުނުމާއި އެކަލާނގެ އަށް ފުރައްސާރަކުރުމުގެ ބަސްބުނުމެވެ ޙައްދުކުރުމުގައި މީސްތަކުންގެ ގޮތުގައިވާ ކަންފަސޭހަކަމުގެ ފަސާދަ ދުރުކުރުމާ ކަމެއްވެސް ނުވެއެވެ. އެހެނީ ޙައްދުވުމުން ޒަޖްރުކުރުމުގެ (އެބަހީ: ޙައްދުވުމުން ގޮތުކުރުމުން ކުރެވިދާނެތީއެވެ) މީސްތަކުން މިތުރުވެގެންވާ ފާޙިޝްކަމުގައި ކަންފަސޭހަކަންދޭތީއެވެ. އަދި ބާރުވެރިފަރާތުގެ ބޮލުބުރުކުރުމަށް އެބައިމީހުން ހުރަހެއްނުދީ ޙައްދުބާކަމަށް ފާޅުކުރުމުން ދެން އެބައިމީހުން ދުރުހެޅިފައެވެ. މިކަމުން ކުރިޔަށް ހިތްވަރުދީ ޒިޔާދަކުރެވޭތީއެވެ. އަދި މީސްތަކުންގެ ނަފްސުތަކުގައި އެކަމުގެ ބޭނުން ކުރެވޭތީއެވެ. އަދި ޙުދޫދުތަކަށް ޝަރުޢީކުރިކުރުމަކީ ކަނޑަ ކުރިޔަށްދާކަމަށް އަދަބު ދިނުމުގެ ގޮތުންނާއި ޢާއާ ޖިނާޔަތްކުރުމުގެ ގޮތުންނާއި، އާއާ ފަދައިން ބަސްބުނާ ނުވަތަ ޢަމަލުކުރާ އެއްވެސް މީހެއް އެކަމުން ދުރުކުރުމަށް ކަނާއަތުގެ ގޮތުންނެވެ. އެއްސެކުރުން ޙައްދާ ޒަޖްރުކުރުމަށް ޙުދޫދުތަކުގެ ދިރުމަށްޓަކައި ކުރެވެނީއެވެ.

ދެވަނަ ފައިދާ: އަނެއްބައި އިޚްލާޞްތެރިން ވިދާޅުވެފައި އާދޭގެ ގޮތަކައި ތައުޙީދުގަން ބޭނުމީ، އަދި އާދޭގެ ތައުޙީދުރުބޫބިއްޔާތަކަށެވެ. އެއީ އާދޭގެ ރަބަކީން ތިބޭފުޅުން ފާއިތު، އެފަދަ ޖަރީމާއަކަށް އެނބުރި ނުދާނެކަން ފާއިތުވެއްޖެނަމަކަމެވެ. ފަހުރުވެރިންގެ ޖަމާޢަތުން ވިދާޅުވެފައި މިފަދައިންނެވެ.

ތައުޙީދުރުބޫބިއްޔަތުގެ ސަބަބަކީ: ބަދުބަސްބުނުމީ ކުފުރެވެ. އަދި ކާފަރުވިމާ ކާތިލު ކުފުރުވުން ތައުޙީދުބޫބިއްޔާ ސަބަބުތަކާބެހޭ ތައުޙީދުރުބޫބިއްޔަތުގެ ބާވަތެވެ. އެއީ މުޝްރިކުންނާއި ބަދަލު އަޅުކަންކުރުމާ މިސްކީނުން، މުޝްރިކުން ފާއިތުވެއްޖެނަމަކަމެވެ. އެބައިމީހުން އިސްލާމްދީނަށް ވަދެވުން އެބައިމީހުން ކާފިރު ކުފުރުގެ އަޅަކު ތިޔަބޭފުޅުންނަށެވެ. އަދި ތައުޙީދުރުބޫބިއްޔަތު މީހުންގެ ތައުޙީދު ﷲ ތައުޙީދުރުބޫބިއްޔާ އެކުރުބޫބިއްޔާއެވެ. އަދި ﷲ ތައާލާއަށް ބަދުބަސްބުނުމަކީ ކުފުރެވެ. ކަލައުމްބުރާއި އެކަލާނގެ ބޭބޭފުޅުންގެ ކާލަތެވެ. އަދި ﷲ ތައާލާއަށް އެކަލާނގެއަށް ބަދުބަސްބުނުމަކީ ކާފިރުގެ އަޅުކޮށް ކަމަކާއި ޝަރީޢަތަށް އޮތް (ތައުޙީދުދީން) އެކަން އުޅުއްވުމާ، އަދި ކަލާމު މުޝްރިކުން ތައުޙީދުރުބޫބިއްޔާއެވެ.

މިއީ ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް ބަދުބަސްބުނުމާއި ހުކުމްކުރުންވާނެކަމެވެ. އެކަމީ އެކަލޭގެފާނަށް ބަދުބަސްބުނުމީ އެކަލޭގެފާނާއި ބޭބޭފުޅުން އަޅުއަޅުކަމެވެ. އެކަމުގެ ކޮންމެ ކަމަކީ ކުފުރުގެ ގޮތުގައެވެ. އެކަމީ ނަބިއްޔާ ﷺ އެކަލޭގެފާނަށް ބަދުބަސްބުނާ ކަލާމު މިފަދަ އުޅުއްވުމާއި ހުކުމެވެ. އެއީ އެކަލޭގެފާނަށް އަބަދުވެސް ކުރުމެވެ.

އެކަމުގެ އަސްލަކީ: އެކަށީގެންވާ މަތިވެރިވެގެންވާ ބައްދަލުވުމާއި ޙުރުމަތްތެރިކުރުމެވެ. އަދި ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް ބަދުބަސްބުނުމީ ކާފަރުވުމެވެ. އަދި އެކަންކުރާ މީހާ ޤަތުލުކުރުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ.

ދެން ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް ބަދުބަސްބުނުމީ މުސްލިމުންގެ ގޮތުގައި އެކަށީގެންވާ މަޤާމަން އަޤުރުކުރުވާކަމެކެވެ. އަދި ހިތްހަމަކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ދީނުގައިވާ ދަރަޖަ ބަދުކަލާމާ ކަނޑައަޅުއްވާ. އެއީ ﷲ ތަޢާލާއަށް ބަދުބަސްބުނާ މީހާއަށް ހުކުމްކުރާފަދައެވެ. އެކަހަލަ އެކަށީގެންވާ ބަދުބަސްބުނާ މީހާ ޤަތުލުކުރުމަށް ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ.

ބައްދަލުވެގެންވާ ދަލީލަކީ: ﷲ ތަޢާލާއަށް ބަދުބަސްބުނާ މީހާ ޤަތުލުކުރުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. އަދި އޭނާއަށް ތައުބާ ހުށަހެޅުމެއްނުވެއެވެ. އަދި އޭނާގެ ތައުބާވުމަކީ ﷲ އަށެވެ. އެކަލާނގެއާއި ބަދުބަސްބުނާ ކުރިން އޭނާގެ އިސްތިޣްފާރާއި ތަޢުބާއާއެކުގައި ﷲ ތަޢާލާގެ ޙައްޤުތަކުން ކުރިއަށްއޮތް ކަމެއް ނުވާތީ އޭނާއާއި މީހާގެ ތަޢުބާއެއް ޤަބޫލުކުރާނެކަމެވެ.

އަދި ﷲ އަށް ބަދުބަސްބުނުން، އޭނާ ހެޔޮއި ގެނެވި އަދި އޭނާގެ މަގުސަދު ބަލައިލުމުގެ ކުރިން އޭނާ ތައުބާވެ، ތައުބާވިކަން އިޢުލާންކޮށްފިނަމަ، އޭނާގެ ތައުބާ ޤަބޫލުކުރެވޭނެކަމަށް ބަޔާންވެގެންވެއެވެ. އަދި އޭނާގެ ބަދުކުރާވަރު، ހިތުން ކުރިން އިސްތިޣްފާރުކުރުން ވަޖިބު ކާފަރުވުމުގެ ބަދަލުގައި ޤަތުލުކުރެވޭނެއެވެ. އެއީ އުޅުއްވިޔަސް އިސްތިޣްފާރުވުމުގެ ކުރިން ﷲ އަށް ބަދުބަސްބުނާކަމުން އިޚްލާޞްތެރިކަމާއެކުގައެވެ.

الله ތަޢާލާއަށް ބަދުބަސްބުނުންފަދަ ދަތުރުކުރާނަމަ:

ފުރަތަމަ: ސީދާ ދިމާލަށް ބަދުބަސްބުނުން:

އެއީ އެކަލާނގެއަށް ލަޢުނަތްދިނުމާއި، ނުބައިބަސް ބުނުމާއި، ފުރައްސާރަކުރުމާއި، އެކަލާނގެ ޤުދުރަތް ޢައިބުވެރިކޮށް ކުޑައިމިސްކިތްކުރުންފަދަ ކަންކަމެވެ. ފަހެ މިކަމުގެ މައްޗަން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް ބުނުމަކީ ނިންމާފައެވެ. އަދި الله ތަޢާލާއަށް ބަދުބަސްބުނާ މީހާގެ ބުނުމަކީ ކާފަރުކަން އިޖުމާޢުވެގެން ވިދާޅުވާ ބަސްކުރު މަޚްލޫޤު އެއީއެވެ.

ދެވަނައީ: ދިމާލަށް ނޫންގޮތަކުން ބަދުބަސްބުނުން.

އެއީ އިންސާނުންގެ ތެރޭގައި އިޖުތިމާޢީ އަމަލުކުރުމުގެ ބާބު އެތަކެއްކަން ލިބިގެންނުވާ الله ތަޢާލާގެ މަޚްލޫޤުންނާއި އެކަލާނގެ ހިންގަވާ އާޔަތްތަކަށް ބަދުބަސްބުނުންފަދަ ކަންކަމެވެ. އެއީ ޒަމާނާއި، ދުވަސްތަކާއި، ގަޑިތަކާއި، ހިދުމަތްތަކާއި، މަސްތަކާއި، އަހަރުތަކާއި، ތަރިތަކާއި އެތަކެއްގެ ދަށުން ބަދުބަސްބުނުންފަދަ ކަންކަމެވެ. ފަހެ އިސްލާމީ ފިޤުހުން ބަދުބަސްބުނާ މީހާގެ ޙުކުމާއި، އޭނާ ތައުބާކުރުމުގެ ޙުކުމާއި އެއްވެސްކަމެއް މިންވަރަކުން ނިންމަވާފައެވެ. އެތަކެއް ހިތްވާ ތަޙުރީމުކުރާ ފަހަރު ޙަރާމްކަމުގައި ފެންނަމީއެވެ. އެއްފަހަރު ޖަހާރީއްކަން ބުނެވިދާނެއެވެ.

ޖަބީރު ބުނުއްވާ މުސްލިމްގައި އަބޫ ހުރައިރާ رضي الله عنه ގެ ރިވާޔަތުން ފާހަގަވެގެންވެއެވެ.

الله ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ:

«يُؤْذِينِي ابْنُ آدَمَ، يَسُبُّ الدَّهْرَ وَأَنَا الدَّهْرُ، أُقَلِّبُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ»[24]

މާނައީ: "اللّه ވަޙީކުރެއްވިއެވެ: އާދަމުގެ ދަރިޔާ ތިމަންއިލާހަށް އުނދަގޫކުރެއެވެ. އޭނާ ޒަމާނަށް އެއްޗިހިގޮވާ ބަދުބަސްބުނެއެވެ. ތިމަންއިލާހީ ޒަމާނެވެ. ކަންކަމުގެ އަމުރުފުރިކަންވަނީ ތިމަންއިލާހުގެ އަތްޕުޅުގައެވެ. ރޭގަނޑާއި ދުވާ ތިމަންއިލާހު ފުރޮޅުއްވަމެވެ."

އެހެން ރިވާޔަތެއްގައިވެއެވެ:

(يُؤْذِينِي ابْنُ آدَمَ يَقُولُ: يَا خَيْبَةَ الدَّهْرِ فَلَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: يَا خَيْبَةَ الدَّهْرِ فَإِنِّي أَنَا الدَّهْرُ، أُقَلِّبُ لَيْلَهُ وَنَهَارَهُ، فَإِذَا شِئْتُ قَبَضْتُهُمَا.)[25]

މާނައީ: "އާދަމުގެ ދަރިޔާ ތިމަންއިލާހަށް އުނދަގޫކުރެއެވެ. އޭނާ ބުނެއެވެ: 'ޒަމާނުގެ ގެއްލުނިވިކަމާއެވެ!' ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އެކަކުވެސް 'އޭ ޒަމާނުގެ ގެއްލުނިވިކަމާއެވެ' ނުބުނާހުށިކަމެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން ޒަމާނަކީ ތިމަންއިލާހެވެ. އެޒަމާނުގެ ރޭތަކާއި ދުވާލު ތިމަންއިލާހު ފުރޮޅުއްވަމެވެ. ތިމަންއިލާހުގެ އިރާދަކުރައްވާހިނދު އެދޭތި ހިއްޕަވާނަމެވެ."

އިރާއި ހަނދުފަދަ ތަރިތަކާއި، އަޖުރާމުތަކުގައިވާ އެއްރިގެ ތޮރަސްދާއި ދުވާލާއި ޒަމާންތައްވަނީ ހިންގުމާ ތަކުރާރުވަމުގައެވެ. އެއީ އަދިއްޔަ އިޖުތިމާޢު ދަތުވިގެންނާ

24 رواه البخاري: 4826، ومسلم: 2246

25 رواه ومسلم: 2246

ތަކެއްޗެއްނޫނެވެ. އެއްކަމުވެސްމެ الله ގެ އިރާދަފުޅާއި އެކަނި ބާރުފުޅުގެމަތިން. އަދި އެތަކެއްކަން އަމިއްލަފަރާތުން އެދުމުގެ، ކަލާނގެ ބޭނުންވުމާއި އަދި އިޚްތިޔާރުކޮށްގަތުމެއް މިންވަރުކުރެއްވިއެވެ. އަދި ކަލާނގެ އަމުރު ފުރިހަމަ އެތަކެއްކަން ނިންމުމެވެ. އަދި އެއަމުރުފުޅުގެ ބާރުފުޅުގެ އެތަކެއްކަން ނިމުނެވެ.

އެހެންކަމުން އެތަކެއްކަން ބަދަލުބަދަލުވާ އެތަކެއްކަމަށް، ހިނގާ އެތަކެއްކަން އަމުރުކުރެއްވި އިރާދާގެ ކަމެއްކަން ބަލުވުމުގެ ނިޔާއަށް، އަދި އެކަލާނގެއިވާ އެކަލާނގެ ހިކުމަތުގެ އިރާދަފުޅާއި ޤުދުރަތުގެ ޙިކުމަތުގެ ތެރެއިން ނިމިގެންވެއެވެ.

ޖާނާ ބަދަލުބަދަލުވުމެއް الله އަށް ބަދަލުތަކެއްކަމުގެ އެކަލާނގެ ހިފައިވާ މިކަމުގެ ބަދަލުކަމުގެ. އެއީ އެއްކަލާނގެ އަމުރުގެ ހުކުމުގެ ދަރުމަވެ.

އަދި އިންސާނާއި ދިމާލަން ބަދަލުބަދަލުވުން، الله ތަޢާލާގެ ބަދަލުބަދަލުވުން ފަރާތުން ކަލާނގެ ނިޔަތްވަމުއެވެ. އެހެން އިންސާނާއަށްވެސް الله ތަޢާލާ، އިޚްތިޔާރުކުރުމާއި ބާރުވެސް އެދުމުގެ ބާރު ދެއްވާފައިއެވެ. އެކަލާނގެ ވަހީކުރެއްވިއެވެ:

{وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ.} [26]

މާނައީ: "ޢާލަމްތަކުގެ ވެރި الله އިރާދަކުރައްވައިގެން މެނުވީ، ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް (އެއްވެސް ކަމެއް) ނުކުރެވޭނެއެވެ."

[26] التكوير: 29

ދަންވަރާ އިރާއި ހަނދުވަރު ތަރިތަކާއި ދަންވަރާ، އެތަކެއްޗާއި މެދުގައި އުކާލާނގެ ވަޒީފާއްވިއެވެ:

{لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ.}[27]

މާނައީ: "ހަނދު އަށްލައިގަތުމަކީ އިރަށް އެކަށީގެންވާ ކަމެއްނޫނެވެ. އަދި ދުވާލަށްވުރެ ރޭގަނޑު ކުރިއަރައި ދާކަމަކަށްވެސް ނުވާނެއެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ އެއްޗެއް ފަލަކެއްގައި ހިނގަހިނގާ ހުރެތެވެ."

ﷲ އާއި އެކަލާނގެ ސިފަފުޅުތަކަށް މާތްކޮށްހިތުމާ މަތިވެރިކުރުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ:

- ﷲ ތަޢާލާއަށް މާތްކޮށްހިތުމުގެ ތެރޭގައި: އެކަލާނގެ ކަންކަން ހިންގަވާ ތަދުބީރުކުރައްވާ ގޮތާއި، އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުތަކާއި ނަހީތައް މަތިވެރިކުރުމާއި، އެއަމުރުފުޅުތަކުގެ ގޮތުގައި ހުއްޓެ ޝަރީޢަތްކުރެއްވުމާއި، އިންސާނާއަށް އިލްމާއި ލިބިގެންނުވާ ކަންކަމުގައި ވާހަކަދައްކާ ނުދެއްކުން ހިމެނެއެވެ.

- އަދިވެސް ﷲ ތަޢާލާއަށް މާތްކޮށްހިތުމުގެ ތެރޭގައި: އެކަލާނގެ މަތިން ހަނދުމަކޮށް، އެކަލާނގެއަށް ދުޢާކޮށް، ކަންކަމުގައި ޝުކުރުއަދާކުރުމާއި، ކަށުންގައި ހިނގާ ބާރުތައް ހަމައެކަނި އެކަލާނގެއަށް ގެރުވުން ހިމެނެއެވެ. އެހެނީ އުހުރިގާ ކަލޭ އުފައްދަވާ

27 يس: 40

ހިންގަވަނީ އެކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެއަށް އެއްވެސް ބައިވެރިޔަކުނުވެއެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

{وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ.}[28]

މާނައީ: "الله އަށް ޤަދަރުކުރުން ޙައްޤުވާގޮތަކަށް، އެއުރެން އެކަލާނގެއަށް ޤަދަރެއް ނުކުރެތެވެ. އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، މުޅިބިންވާނީ، އެކަލާނގެ ގަބްޟާގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި އުޑުތައްވާނީ، ވަށާލެވިފައިވާގޮތުން، އެކަލާނގެ ކަނާތްއަތްޕުޅުގައެވެ. އެއުރެން ޝަރީކުކުރާ ތަކެތިން، އެކަލާނގެ ޠާހިރުވެ، މަތިވެރިވެވޮޑިގެންވެއެވެ."

މިއާއިއެކު މިކުރު ރިސާލާ ނިމުނީއެވެ.

އިޚްލާޞްތެރިކަން ދެއްވުމަށް، އަދި ސަވާބު ލިބިގަތުމަށްޓަކައި އެދެނީ ހަމައެކަނި الله ތަޢާލާގެ ރަޙްމަތުގެންނެވެ. އެކަލާނގެއަށް އެއްވެސް ޝަރީކަކުނުވެއެވެ. މަތިވެރިވެ ހުރިހާ މަގާމެއް، ބާރުގަދަވަނީ އަދި އެކަލާނގެ ރަޙްމަތުން އެދެމެވެ.

وصلى الله على نبينا محمد، وآله وصحبه ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين.

---

[28] الزمر: 67

ލިޔުއްވީ:

ޢަބްދުލް ޢަޒީޒު ބިން މަރްޒޫޤު އައްޠަރީފީ

21 މުޙައްރަމް 1434ހ

ފިހުރިސްތު

مركز الميزان

މަރުކަޒުލް މީޒާން

